

ТРАДИЦИЯТА СРЕЩА БЪДЕЩЕТО

*Сборник с материали
от творческа среща на литературни
поколения от Ямбол, Сливен, Бургас*

**2005 г.
ЯМБОЛ**

НАПИСАНОТО ВЪРХУ БЕЛИЯ ЛИСТ ОСТАВА ЗА ПОКОЛЕНИЯТА

*Встъпително слово на **Надя Данкинова**,
областен управител на област Ямбол,
при откриване на творческата среща*

Изключително ми е приятно да дам начало на днешната писателска среща, която условно нарекохме „Мост между поколенията”. Казвам „Добре дошли” на всички творци от нашия прекрасен тракийски регион, на писателите от Бургас, Сливен и Ямбол, участници в дискусиата. Проектът „Мост между поколенията” се зароди бързо и за наша радост успя да намери подкрепата на Министерството на културата и туризма. Той бе реализиран съвместно с Областна администрация, Дружеството на писателите в Ямбол, Библиотека „Георги Раковски” - Ямбол, Историческия музей в Ямбол. Изказвам благодарност на всички, които се включиха в създаването и реализацията му.

Политиката, която лично аз съм провеждала като областен управител, е била насочена към това да търсим възможности за подкрепа на всички творчески сдружения, на всички културни институти. Защото съм уверена, че в това е всъщност ролята на държавата и на нейните институции - да бъдат в постоянен контакт с творците, с творческите сдружения и неправителствените организации

и да успяват да подпомагат реализирането на техните добри идеи. Затова мисля, че можем да се похвалим с едно много добро сътрудничество, както с ямболските художници, така и с ямболските писатели, актьори и всички творци от региона, които разчитат на подкрепа и с които реализирахме множество добри идеи и проекти.

Дотук с увода. Нашият проект предвижда в рамките на тази среща да се кажат много ценни и полезни неща, за да можем след това да издадем един общ литературен сборник, който да представя региона ни, да представя всички вас и да остави следа. Защото всичко, което е казано, отлита, а написаното върху белия лист остава за поколенията след нас. Спомням си и една любима фраза - колкото по-голяма е отсечката от историята ни назад и колкото по-сериозна памет имаме за нея, толкова по-голяма е отправната точка пред нас.

С това искам да завърша и да пожелаая успех на тази среща и давам думата на господин Тенко Тенев, председател на Дружеството на ямболските писатели, да бъде символичен модератор.

СЛЕДОВНИЦИ НА ДОСТОЙНИ ТРАДИЦИИ

*Поздравление на **Кирил Тодоров**,
кмет на община Ямбол
към участниците в литературната среща
“Традицията среща бъдещето”*

Уважаеми творци от Бургас, Сливен и Ямбол,

Като кмет на град Ямбол за мен е истинско удоволствие да поздравя писателите – участници в литературната дискусия “Традицията среща бъдещето”. Тази среща е плод на успешно защитен проект, с който Дружество на писателите, Библиотека “Г. Раковски” и Исторически музей в Ямбол кандидатстваха пред Министерството на културата. Тя възражда отново богатите литературни традиции в Ямболския край и се провежда във време, когато българските творци са на кръстопът, когато обществото ни отново търси и преоткрива своите актуални ценности.

През годините Ямбол е бил център на редица национални културни празници и прояви, които допълнително оформят неговата значимост и място в културната панорама на България. Всяка година през месеците май и юни, когато тържествено се отбелязват Празникът на славянската писменост, просвета и култура и Денят на Ямбол (Свети Дух), градът ни става оживено средище на многобройни културни изяви. Постепенно бяха възобновени Националният куклено-театрален фестивал “Михаил Лъкатник”, Музикалните празници “Златната

Диана”, Театралните празници “Невена Коканова”. Многобройните прояви с участието на местни и национални творци обогатяват палитрата на културния живот в град Ямбол и продължават достойно традициите, завещани от нашите предшественици.

Убеден съм, че със своето активно творческо присъствие българските писатели са оня морален барометър на обществото, който е призван да даде нравствен ориентир на младото поколение в България. Вашата среща-разговор между различни поколения писатели, неделимо свързана с хилядолетният девиз на Ямбол “Ида от древността, отивам в бъдещето”, неминуемо ще открие нови измерения за мисията на твореца днес, ще разисква проблеми, свързани с толерантността и различието между различните народи, проблеми на четенето и книгоиздаването. Сега глобалните процеси на обединение в Европа поставят на преден план пред всяка страна-членка на ЕС съхраняването на културната ѝ идентичност, пренасянето на нейната автентична духовна и материална култура на фона на общоевропейските морални ценности и предизвикателства.

На добър час, плодотворна дискуссия и талантливо пресътворяване на предизвикателствата на времето!

СВЕТЪЛ ПЪТ ПРЕЗ ГОДИНИТЕ

Тенко Тенев

поет

председател на Дружеството на писателите в Ямбол

Дружеството на ямболските писатели е основано на 23 ноември 1979 г. в Ямбол с пръв председател Недялко Месечков /1906-1980 г./ Досегашни председатели на дружеството са били : Димитър Яръмов /1980-1991 г./, Стефан Чирпанлиев /1992 г. - 21.06.2002 г./ Богат и интересен е творческият път през годините. Организиран са няколко издания на националните литературни празници “Изгреви над Тунджа”, връчване на престижните литературни награди на Ямбол на името на Васил Карагъзов, както и еднократно присъдената национална литературна награда за млад литературен критик.

През тези близо 25 лета членове на дружеството са печелили награди в многобройни международни, национални и регионални литературни конкурси, участвали са в множество срещи и културни изяви с хиляди жители на Ямболския регион.

През периода 1979-2005 г. в културни изяви и писателски срещи, организирани от Дружеството на ямболските писатели, са гостували в Ямбол над 150 известни български писатели.

Дружеството работи активно с представителите на всички творчески съюзи, културни институти, читалища и неправителствени организации. Ползотворна и разнообразна през годините бе и

дейността на Дружеството с Клуба на дейците на културата.

Ръководството на Дружеството взе активно участие в организирането и провеждането на Националния куклено-театрален фестивал “Михаил Лъкатник” и съпътстващия го литературен конкурс за написване на оригинална детска пиеса. По негова инициатива с награда за цялостно творчество и принос към ямболската култура бе отличен рано напусналия ни виден белетрист Димитър Яръмов. Също по предложение на ръководството бе решено една от ямболските улици да носи името на писателя Стефан Чирпанлиев, дългогодишен творчески секретар и председател на Дружеството на ямболските писатели.

Заедно с отдел “Краезнание” при библиотека “Георги Раковски” бе издаден справочен указател на членовете на дружеството, както и био-библиографии на творците: Марин Беленозов, Антон Шиков, Тенко Тенев, Дочо Леков, Атанас Теодоров, Димитър Яръмов, Георги Братанов, Иван Сарандев, по повод кръгли годишнини от рождението им. Заедно с Клуба на русистите в Ямбол в Клуба на дейците на културата бе организирана вечер, посветена на 200 - годишнината от рождението на големия руски поет Фьодор Тютчев.

Изявите на дружеството винаги са били съобразявани с националните чествания по линия на Съюза на българските писатели, националния културен календар и местния културен календар през съответния период.

Основни акценти в дейността на дружеството на писателите са били оформяне на периодични споразумения с кметските администрации от Ямболския регион за съвместни културни изяви, отбелязване на кръгли годишнини на изявени национални творци от ямболски произход, на членове на ямболското дружество. Положителен акцент са премиерите на гостуващи творци от столицата и страната.

Традиционни са литературните четения, посветени на: 19 февруари, 3 март, 8 март, 22 март, 24 май, Денят на Ямбол, 1 октомври - Празник на поезията, 1 ноември - Ден на будителите, коледните и новогодишни поетични четения.

Очаквани от ямболската културна общественост и гражданство са премиерите на новоизлязли книги на членове на ямболското дружество, продължават ползотворните връзки със Сливен, Бургас и Стара Загора - разменени гостувания, премиери, представления, творчески портрети. Подкрепа, разгласа и участие на ямболски творци

в национални и местни литературни конкурси и изяви. Периодично разглеждане на молбите за приемане на нови членове в ямболското писателско дружество. Предложихме в дългосрочен план в областната стратегия за развитие на културната дейност в региона да бъде предвидено финансирането на следните дейности и изяви:

- под егидата на областната управа съвместно с общинските ръководства да се създадат международни културни контакти с творци и творчески групи, формации и институти от Франция, Русия, Украйна, Турция, Полша, Румъния и др.;

- да се възстановят Националните литературни празници “Изгреви над Тунджа” с периодичност 4 години, на които да бъде връчвана голямата литературна награда на Ямбол.

По преценка на ръководството на Съюза на българските писатели - София, нашето дружество е считано за едно от най-големите, активни и добре организирани дружества в страната. В него понастоящем членуват 50 ямболски творци /11 от тях са членове на Съюза на българските писатели/, автори на повече от 200 самостоятелно издадени книги. Близо четвърт век Дружеството на ямболските писатели участва активно в културния живот на ямболския регион. Това ни дава основание да вярваме, че делото на нашите предходници е съхранено и обогатено във времето, че през хълмовете и падините на изминалите години - сърцевината на нашите благородни стремежи са били в името на Човека и неговите висши духовни потребности.

Тенко Тенев и Николай Петев, председател на Съюза на българските писатели, по време на разговор

ТРАДИЦИЯ И КУЛТУРНА ТОЛЕРАНТНОСТ или как Когато гръм удари, писателят замлъква

Димитър Бечев

Литературен критик

*Творчески секретар на Дружеството на писателите -
Ямбол*

Срамно и шокиращо, но многозначително звучи изказването на един от първите теоретици на българската народопсихология, Тодор Панов, който още през 1914 г. подчертава: “От всички национални групи в Европа най-некултурните, вечно живеещи в областта на абстрактните химери, най-анархистичните, с болна воля и въображение, са славяните”. Още през 20-те години на XX век Гео Милев пръв изрича срамната истина, че ние, българите, сме лишени от истинско, органично усещане за отечество и родина. Независимо от всеизвестната истина, че българската дилема е била винаги драматично контрастна в своя избор – Византия или Рим, Изток или Запад, Русия или Германия, доскоро Америка или Европа. Според Петър Мутафчиев рязката смяна на стремителен културен възход с внезапен, рязък упадък, се дължи отчасти и на това, че приемането на готови класически образци спестява усилията за бавното им натрупване и ускорява културния напредък, но подражанието не е истинско творчество, защото лесно усвоеното се губи и отчуждава още по-лесно.

А дали безродността и космополитизма на българската интелигенция, нейната демонстративна ненамеса в държавните и обществени дела, са наистина една от главните причини за националните бедствия, не зная. Вярно е, че Константин Гълъбов анализира обстойно защо българската интелигенция се е отчуждила от своя народ след войните, вярно е, че патриархалното до първите десетилетия на 20 век българско общество се разпада бързо на множество прослойки, вярно е, че Найден Шейтанов пише със стръв по страниците на “Златорог” за националния нихилизъм и “деструктивния нагон на българския колектив”, а д-р Кръстьо Кръстев се бунтува срещу славянската търпимост, която нарича с гняв “женска мекушавост”. Но е вярно и твърдението на Хана Аренд, че “тоталитарните идеологии са недействителни без масова подкрепа”. С тъжна усмивка известният чешки дисидент Милан Кундера споделя, че “единственото ни безмъртие се намира в нашите полицейски досиета”, а “борбата на човека срещу властта е борба на паметта срещу забравата”. Но дали вече българските писатели не са забравили, че в доскорошния комунистически жаргон думата “интелигент” имаше пейоративен оттенък и обикновено означаваше човек, който не разбира живота и е откъснат от народа. Звучи подозрително познато, нали?

Известно е, че българите са толерантен народ. Не съм нихилист и не желая да се впускам в евтини народопсихоложки аналогии и манипулации, но си спомням в този момент известната мисъл на Петрарка: “От книгите едни стават мъдреци, а други полудяват.” С други думи, играта с мисълта е не по-малко опасна от играта с огъня... Толерантен и свободен ли е българският писател след безкрайно дългия, уродлив и некадърен преход, в който българските управници през последните 3 петилетки нямат аналог в световната икономическа история, независимо, че в едно свое есе Пол Валери твърди, че свободата е една от онези притесняващи думи, които имат повече стойност, отколкото смисъл и повече питат, отколкото отговарят.

Философите казват, че толерантността е добродетел на просветените хора, докато невежите и фанатиците в повечето случаи произвеждат нетърпимост към различието на Другия. В тоталитарните общества толерантността по принцип е неуместно понятие, защото липсва свободният избор на личността, свободата там не се упражнява автентично. Твърде точно френският мислител Лиотар формулира тезата, че “сблъсъкът с чужденците предизвиква криза

на идентичността”, а в “Чужденци на самите себе си” великолепната авторка Юлия Кръстева продължава в този дух: “Пробният камък за морала на 21 век ще бъде въпросът как да се живее с чужденците, без да бъдат отблъсквани и без да бъдат асимилирани.” Тук, на Балканите, върху една сравнително малка територия, са съсредоточени във вавилонско стълпотворение едно впечатляващо разнообразие от народи, култури, фолклор, религии, език, релеф, климати, кухни, писменост, манталитет. И нека подчертаем нещо общо и характерно за всеки Homo Balcanicus – принципното недоверие към държавата като институция. За това говори още Константин Иречек, на когото като чужденец прави силно впечатление демонстративното незачитане на законите, неразвитостта на чувството за законност както у обикновените граждани, така и у самите управници. От времената на Андрешко до днес данъкът в нашата страна не се схваща като твоя личен принос към общото, а като робско даждие, съвсем отделен е въпросът, че самите размери и механизми на тези данъци стимулират у българина такова отношение. Тук е мястото да си припомним една шега, която свързват с името на бившия югославски партиен ръководител Йосип Броз Тито: “Трудно се управлява страна, която има седем съседа, шест републики, пет националности, четири религии, три езика, две азбуки, само една партия”.

Странна метаморфоза претърпя българският автор след епичните битки със “сивия поток”, който днес в сравнение с времената на социалистическия реализъм изглежда като планинско поточе. Една фаворизирана фаланга от публикуващи по книга на година официално признати автори до 1990 г. бяха подменени с напористи младоци, тук-там учили в странство, копиращи с неистова страст западната легенда за типа преуспяващ автор... Но след толкова дискусии, псевдонаучни хихикания на един нов тип самовлюбени партийни секретари в литературата в годините на прехода, не бих могъл да споделя сервилното угодничене и публичното омаскаряване на “старите муцуни” в литературата, идеята, че до 1990 г. в българската литературна нива са творили само бодри идиоти и идеологически некадърници. Всеки професионален поглед би казал, че истински талантливия носи на гърба си проклятието да е талантлив и преди, и сега. Днес, разбира се, е твърде лесно да произведем заключението, че беше огромна грешка на предишния режим (а това важи за всеки тоталитарен режим) прекомерното идеологизиране и безцеремонна

намеса в културните процеси.

Болезнено е дълъг процесът на разбиване и отмиране на дългогодишни стереотипи и митове, свързани с четенето на българина:

- че хората четат или учат, за да поумнеят
- че издателствата произвеждат книги от любов към науката
- че книгоиздаването в България е общодостъпно и евтино и други подобни.

В такива случаи си припомням обикновено два афоризма. Единият принадлежи на Жан Кокто: “Сигурен съм, че поезията е нещо много необходимо, само че не съм сигурен за какво точно”. И вторият афоризъм е на Умберто Еко – “Всеки сложен проблем има едно просто решение и то е грешно”. Наистина всеки елементарен и повърхностен поглед към проблемите с оглед на обобщаване на някакви измислени тенденции, удобни за този, който ги поръчва, води обикновено до вулгаризирането им.

Казват, в свободната икономика на свободни интереси управляващият критерий е търсенето и предлагането на стоката книга и услугите, свързани с нея. След тези петнадесетина години не смятам, че е настъпила кой-знае каква трагедия от факта, че всеки би могъл да издаде какво да е, но малцина ще го прочетат. В този пресилен вавилонски хаос има и определена поука – какво от това, че един учител издава в несвяст за няколко години десетина стихосбирки, а една фризюрка – няколко детски книжки с неспоосани стихчета. Намерили пари, издали, в един момент тези писатели започват да се оглеждат безпомощно. Влиянието на подобен тип произведения е пренебрежимо малко, въпреки че има случаи, когато на подобен род четива се правят такива премиери, които биха засрамили и големи класици. По-срамно е другото, това всеобщо, тотално опростачване, медийният парад на могъщата чалга-култура, която почти не среща естетическо противодействие сред българските писатели, публицисти и журналисти, дори някои известни български поети имат и своя оригинален принос в поп-фолка. И тук не става дума за интелектуалния субстрат на голяма част от новобогаташите, родени от прехода, а за млади и объркани хора, които подражават всъщност на един “успешен” модел за икономически просперитет, формулиран твърде точно във формулата на едно телевизионно предаване – “лесни пари”.

Тези процеси, отдръпването на държавата, на институциите, липсата на фондове за подпомагане и творческа поръчка, рухването

на специализираната периодика и много други, всичко това не можеше да не обърка традиционния тип писател. Но проблемите, свързани с промяната бяха толкова драстично безцеремонни, че спряха да пишат и много талантиливи писатели, по-точната дума е, спряха да издават. И докато нашите книгоиздатели все още свенливо казват в диалога с читателя, че книгата е стока, но особен вид стока, носеща все пак голям тип интелектуален заряд, то книготърговците без никаква капчица свян (сигурно са прави) ни казват, че книгата е правоъгълно тяло с цена 19,90 и има право да заема място на сергията само ако се търси и купува.

И тук не можем да не кажем няколко думи за ролята на библиотеките в този процес. Тя е огромна, но, меко казано, е подценена от страна на българската държава, както са подценени и големите възможности на библиотеките, свързани с търсенето, филтрирането и разпространението на информация чрез глобалната мрежа, тъй като идеята да се превърнат в съвременни информационни центрове бе безвъзвратно пропилян (и това е оригинален влог в държавното управление на културните процеси). До 1990-1991 г. функционираха около 10 000 обществени библиотеки, които купуваха реално, а не виртуално. Това гарантираше тираж между 5 и 15 000 за всяко актуално и любопитно заглавие на книжния пазар, а и хората тогава все още изпитваха истински глад за книги. Но гарантираше и още нещо – наша преподавателка веднъж спомена, че при проверка на тогавашния комитет за държавен народен контрол в края на 1988 г. в складовете на ОП “Книгоразпространение” в страната са регистрирани над 20 000 тона (не тома) залежала книжна продукция. Заедно с чиновническата тромавост и липсата на адекватен опит за работа в конкурентна среда този факт определено разори държавните книжарници и те загубиха генералната битка с гъвкавите и повратливи частни книготърговци, но това е друга тема. Сега не бива да ни учудва твърдението на издателствата, че дори един тираж от 1000-1500 екземпляра е рисков, при положение, че една книга с реализиран тираж над 3500 екземпляра покрива издателските разходи и носи някаква печалба.

Отделна тема за сериозна дискусия е въпросът защо не чете днес българското дете? Споменах, че в обществото липсва положителният пример за професионален успех, свързан с по-доброто образование и квалификация, примерите с обратен знак са легион. Родители с висше образование, които се опитват да вдъхнат любов

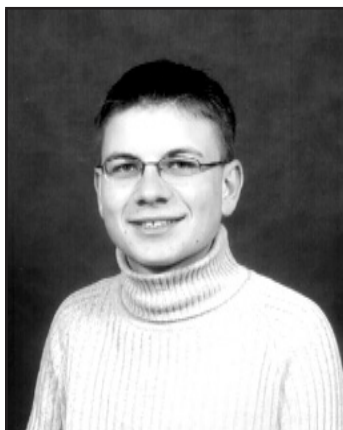
към знанието и книгата у своите невръстни питомци, са принудени от години да подсмърчат на опашки за социални помощи, от друга страна, преуспяващите бизнесмени не се нуждаят от книжно знание и четат единствено сумите от банковите си сметки и SMS съобщения. Това децата виждат и разбират по-добре от нас, то действа силно развращаващо и ще има огромен бумерангов ефект след десетина години. Образователната система днес (знаем статуса и мотивацията на огромна част от българските учители, където всеки опит за изменение на статуквото не се поощрява, а дори се наказва) произвежда малограмотни момичета и момчета. Основният проблем може би е в това, че четенето изисква целенасочени интелектуални усилия и системен труд, докато телевизията и компютърната реалност създават илюзията, че тези усилия могат и да се прескочат като етап в човешкото развитие.

Огромна е и темата за бъдещото развитие на “дигиталното” поколение. Рисковани са и прогнозите ще пребъде ли и занаятчието откритието на Гутенберг през следващите десетилетия или ще загуби битката с електронната книга. Струва ми се, че книгата ще съпътства човечеството докато съществува. Разбира се, скоро тя ще промени радикално своя външен вид, своя носител, своите функции на медиатор на чуждото съзнание до мен. Ще се промени и самото понятие за образованост, информацията наистина ще бъде необятен океан, а за да я откриеш с минимални усилия, несъмнено ще имаш нужда от своя електронен Вергилий.

Димитър Бечев и Илия Илиев по време на писателската среща

“ТРАДИЦИЯТА СРЕЩА БЪДЕЩЕТО”

Иван Брегов
млад поет от Бургас,
най-младият член на Съюза на българските писатели

Здравейте,

Радвам се, че настоящето избра за наша обща среща Ямбол. Докато слизах на гарата забелязах, че на английски език името на града се пише и звучи Jambol и съдържа една кратка дума в себе си - jam - със значението на „сладко” и „объркване”.

И така аз трябва предварително да Ви се извиня за тези крайно объркани думи с уговорката, че ако Ви стане скучно някой тук „ще дойде /и ще ме спаси/ от отчужденост между свои/ и близост между чужденци! “(Е. Евтушенко).

Напоследък чета интервюта, в които на някои автори им харесва да се самоопределят като традиционалисти, носители на вековния опит в нашето свободно литературно поле. Други трайно заявяват, че срутват нормите на Канона, като се отдават на шумно опорочаване на днешната българска литература. А ние с Вас добре знаем, че българската словесност е изпуснала няколко основни световни урока - като Ренесанс, Просвещение, Романтизъм (не говорим за по-късните и по-кратки дадаизъм, сюрреализъм и т.н.). И така тя днес

прилича на един изостанал студент, който се опитва за една година да покрие четири семестъра. В това отношение литературната история показва добре положени изпити, останали в летописите под името Възраждане. И тук ще повикам за потвърждение една аналогия с обичаната англоезична литература, обобщена чрез думите на Т. С . Елиът: “ В английската литература рядко говорим за традиция, въпреки, че понякога използваме тази дума, за да изразим съжалението си от нейното отсъствие.” С този цитат не целя да постигна абсолютно отрицание.

Бъдещето често пъти отказва да се съобразява с всичко случило се преди. Подобно е отношението и на новаторите, които не възприемат идеята да наследят авторите преди себе си. Не е и задължително, но е важно да ги познаваш. Комични са случаите, когато един новоизникнал пишещ се стреми да отрича Дебелянов, Лилиев и Далчев, а ги познава само от някоя антология. Първите двама са най-потърпевши... Може би затова литературната култура изисква приемственост на сътвореното преди теб и несъгласие с идеите на творците.

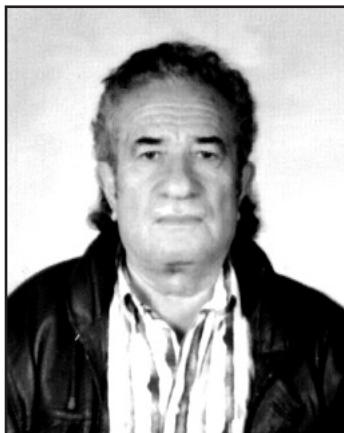
Днес повечето новопровъзгласили се създатели си имат и издатели. Това е нещо като всеки вярващ в България да си построи собствена църква или джамия. Надявам се да се постигне този маркетинг на интелектуалната собственост, където издателството е инстанция и институция, която прави добре реализирани продукти. Спомням си думите на Фицджералд след излизането на първия му роман, че ще се радва на продажба от 20 000. Това буди смях и недоверие, а след няколко месеца Франсис се събужда като американска легенда.

Интересни са времето и пространството, където ще се срещнат традицията и бъдещето. Според мен те си правят уговорки във вечността. Явно там са били още приживе Йейтс и Паунд, както и компанията на Аполинер, Пабло Пикасо, Макс Жакоб и Шагал. Добра случайност за литературата и историята.

Бих се радвал и на по-безшумния успех на тази среща! А за финални думи съм поканил края на „Последното ми стихотворение” от Елюар:

*И нищо аз не промених, Блажени,
недейте пита нищо, аз отивам
на дверите на огъня да чукам.*

СМЪРТТА НА ТРАДИЦИЯТА И НЕЙНОТО ВЪЗРАЖДАНЕ

Димитър Кралев
белетрист от София

Неутолимо е желанието за новаторство; после новаторството да се превърне в традиция; в традиция на семейството, на рода, на поколението; на обществото и държавата. Този светлик на съдбата очакват стотици, към него се устремяват десетици и успяват единици. И когато личното творчество, творческият дух се реализира в цветни дела в човешката общност, личната ценностна система отваря широко вратите за тях, препраща ги като завет към следващите поколения и по този начин ги превръща в традиция; нея пък самата вписва в писаните и неписаните ритуали и празници. Колко дълъг и нелек е пътят на новаторския опит от раждането до безсмъртието.

Идеята за личната изява на личността, сладостта на създаването и приложението, общественият отзвук, предизвикан от новаторския похват, са така примамливи, че са създавали и още и още създават фалшификати, нещо като менте новаторство, и в най-лошия вариант подобие на новаторство. Във времето на всеобщото братство и равенство превръщането на новаторството в традиция така разцъфтя, че стихията беше почти неудържима. Само в бившия Ямболски окръг бяха осчетоводени от съответните обществени организации

към петстотин опита, иновации и всякакви организационни занесии. И обушарят вместо да шие обувки превръща работното си място в говорилня за значението на обувката. Така новаторството в много случаи се превръщаше в досада, в нещо, към което всички управници се стремяха и колективно не вярваха в него.

Приемът на поколенията към създаденото от бащите и предците си има своите закони и не се подчинява на кабинетните напъни за обществена изява. Най-много пострада българския празничен календар. Популярни празнични дати, останали в бита на българина от хиляда години, бяха изместени, или просто напъдени и опразненото им място беше заето от празници на сиренето и кашкавала. Обаче инерцията на празникотворчеството в управленските кабинети и салони е дяволски устойчива, връща се на същите места, вече “под вънкашност чужда и под име ново”, но с предишния идеологизиран привкус, така атеизмът като най-новата религия отстъпи мястото си на църквата. Кметството в София си избра за празник на града “Вяра, надежда и любов” и упорито си вярва, че успя. Замислен като масова проява на софиянци този празник си остана чисто чиновническо мероприятие с малко ученици и мажоретки.

Най-голямото селище между Тунджа и Бакаджика, да не остане по-назад от софиянци, преди десетина години си избра за именник Светия Дух. И също както при софиянци градските прояви не стигнаха по-далеч от центъра на града и макар да беше вписан в календара на кметството, не успяха да го впишат в сърцето на гражданите. И то е обяснимо - идеята на празника е религиозно оцветена, на една от религиите, макар и най-масовата и водещата. През далечната 1936 г. кметството на същото това най-голямо селище между Бакаджика и Тунджа е смисляло за празник на града и си е избрало 17 януари, когато градът е бил освободен от ескадроните на полковник Бакланов. Тогава в кметството на града е имало не само дипломирани, но и мъдри чиновници, те са търсили общодостъпната идея и за Иван, вярващият, и за Петър атеистът, още за Давид, за Ахмед и за Метю от махалата до Червен баир.

Някъде беше отбелязано, че историята не се учи от грешките на историята. Днес духът на европеизация, на демокрация, приемани като нова ценностна система на обществените отношения и у нас, както можеше да се очаква, бяха побългарени. Всяка демокрация е промяна, но не всяка промяна е демокрация. Сиромашията, болестите,

завръщането на жълтата гостенка, несигурността на дома и ниската цена на човешкия живот на улицата, не се вписват трайно и стабилно в моята представа за цивилизования избор, който направихме преди години. На всичко отгоре богатите държави от Европа и Америка ни откраднаха десетина милиарда лева и това можем лесно да изчислим и си представим по простото тройно правило: издръжката на един български студент е над 12 000 лв. за петте години в университета. След като тази цифра умножим по другата от 700 000 емигранти долугоре загубата напипва десетте милиарда лева. Това ние премълчаваме неудобно и почти не коментираме – как една бедна България финансира богатите държави – това се отразява на днешния хал на нашата държава.

Сред социалните болести на прехода не можем да отменим с пренебрежително мълчание метастазата на културния бит и видимият срив на художествената култура във всичките ѝ дейности и жанрове. Възстановяването върви бавно и трудно и препъни-камъните се увеличиха с още един - агресията на глобализацията. Поне аз я виждам като масовият убиец на “Всичко българско и родно”, на българската традиция във всички области на живота. Аз гледам с приповдигнато самочувствие, когато Светлин Русев открива своя изложба в Париж и Валя Балканска пее под небостъргачите на Ню Йорк, ала се насълзих, когато две съседски деца в София ми поискаха моите детски книжки. Имам само една - “Нощен лов” - и надписах на двете по един екземпляр. Попитах ги какво друго четат, а те отговарят едновременно: “Не четем, парите ни стигат само за хляб”. След време срещнах едното дете и го попитах: “Е, прочете ли книгата?” “Прочетох я, казва”. “Какво ти направи най-голямо впечатление?” Детето отговори: “Научих, че зайчето не хапе”.

Искам да спомена още нещо за традицията като един близък и един далечен спомен, понеже стана дума именно за детските четива, за това как детето е било грижа на и на неграмотните, и на образованите, и на властите в далечните времена. В 5 в. пр. Хр. на власт в Атина е Перикъл, и негов приятел е бил философът Анаксагор. Велик учен, думата му се знае в цяла Елада. Обаче властите не са го обичали и по някакъв повод го осъждат на смърт. Дори неговият приятел Перикъл не може да го спаси, но му подсказал един начин. Вързали го в един чувал и така на едно магаре го прекарвали през стражите, като Перъкъл е водел магарето. Приема го едно градче на Мраморно море, Ламсак, и

му предоставя всички възможности, за творчество, за изява, включват го и в градските власти. Когато умира, той изрича последните си думи: “Нямам какво да завещая, нямам пари, нито имоти. Искam само едно. Един месец в годината властите на града да оставят децата да играят на свобода”.

Тази традиция се е спазвала хиляда години – до 5 век. Тогава идват фанатизираните християни и разрушават всички традиции от езичеството. Тази хилядагодишна традиция е унищожена, прогонена, напъдена. Така правят всички нови религии – и политически, и идеологически.

По нашите земи настъпиха почти същите промени. На 9 септември 1944 г. ние също започнахме да изграждаме всичко наново, на голата поляна. Но от голата поляна на литературата не могат да се изгонят старите автори – от чичо Стоян, Елин Пелин, Асен Разцветников, Калина Малина, тази кохорта известни и утвърдени в съзнанието на няколко поколения български деца детски писатели. Книгите им съзнателно се забравиха, останаха назад, имената им не се споменаваха и децата бяха лишени по един нелицеприятен начин от тези класици на българската детска литература.

Но дойдоха други години. В България през 50-те г. на 20 век бяха създадени специални издателства за деца. Традицията набра нова скорост, самите издателства имаха отдели за детска литература, самата България, самото общество поде многократно десетки прояви за насърчаване на детските четива. Включително и като празници и като игри.

Дойде новият преврат и отново същите неща започнаха на голата поляна. Така не се получи приемственост, а стана накъсване на традициите, подритване на традициите. Опитвам се да разбера това явление, но все още не успявам да намеря отговор.

Сега българското дете не чете или чете само букварчето, което е петнадесета употреба. Мой приятел, учител, самият той автор на стихове за деца, с тревога споделя, че българската детска книга отсъства от книжния пазар. Според него съществува невероятен срив в българската детска книжнина. Преиздават се, разбира се, оскъдно, стари и познати ни на всички автори, нови имена не се появяват. Как така? Защо така? Писателите бяха унижени и оскърбени и смайващото безхаберие на всички правителства досега вещае черна перспектива за развитието на българския творчески дух, националната идентичност

на българина е застрашена от обезличаване.

И не ме напуска този сакрален въпрос: как да намерим пътя? И все по-често един светлик се рее пред очите ми: ново възрождане на българската книга, на българската художествена книжнина изобщо и на детската книга в частност. И в този обновителен процес българският писател следва да бъде подкрепен от мощната десница на държавата; още и на опита на нашите възрожденци и предшественици. Потребен ни е специален закон за насърчаване на българската книга, предимно на българската детска книга; поощряване с всички средства - от материалните до моралните. Една власт прихожда и отхожда, ала детските очи са все така вторачени в сергията за детска литература и страшно им се ще да се видят в ролята на нови герои, нови герои, все с български имена. Писателят е готов да помогне, ала неговите теми, сюжети и авторова амбиция умират преди да се родят, ако може така да се каже.

И тук си припомням за традициите по българските земи от Кирил и Методий та до ден-днешен, както и за традициите на съседните и по-далечните народи. Тъй като добрите традиции, и български, и чуждестранни, в това отношение са подобни на пътни знаци в историческата диря на обществата, ще се спра на австрийския пример, който е в действие и който обнови австрийската нация, даде ѝ перспектива, даде ѝ мощна енергия, главно чрез подпомагане на всички етапи в издаването на детската книга – от читателя до писателя.

Литературата за деца в Австрия е уредена със закон и подзаконови уредби. Водещата идея - за австрийските деца - австрийска детска книжнина най-напред, а а след това преводната. Фигурата на писателя на детски книги е издигната до национален създател на продукт, с изключително значение за възпитанието на подрастващото поколение. Държавата е поръчител на нови книги, техен издател и техен разпространител. Предвидени са различни форми за насърчение на писателския труд, като само от хонорара за една книга може да се преживее няколко години. (Аз това не мога да го повярвам, но е истина!) Така е, когато творческият ум не е обременен от катадневната грижа за насъщния, може да създаде четива, не по-малко интересни от книгите на Астрид Линдгрен.

И българският държавник, предимно държавникът от утрешния ден, дължи на българското дете новата детска книга, изпъстрена с приключения за птици, животни и хора, населена с нови герои, все с български имена.

ТВОРЦИТЕ НА 21 ВЕК МЕЖДУ МИНАЛОТО, НАСТОЯЩЕТО И БЪДЕЩЕТО

Соня Келеведжиева

литературен критик от Сливен

В началото на двадесет и първи век , променени и всъщност същите, ние, творците, идващи от едно вече отминало време, от един отишъл си век, сме призвани в настоящето да бъдем мост между две епохи. Призвани сме да осъществим връзката между века, този който отмина - XX-я , белязан още в своето начало, в първите му десетилетия, от творческия гений на “големите”, “класиците”, ”върховете” в литературата ни (Вазов и Алеко, Пенчо Славейков и Яворов, Кирил Христов и Димитър Бояджиев, Теодор Траянов и Дебелянов, Елин Пелин и Йовков, Гео и Вапцаров , Багряна и Далчев, Димов и Талев в 50-те му години, та до нашите съвременници- Хайтов, В. Петров, Д. Дамянов, Ивайло Петров и т. н.) и новия, бурен XXI-ви век, в който пребиваваме сега. И не само това - призвани сме да поддържаеме жив духа и на онези първите, стожерите на българщината като Паисий и Софроний, Бозвели и Раковски, Чинтулов и Ботев, запалили искрата любовородна във всяко българско сърце, тъй както са го правили титани по дух като Вазов.

Тази констатация ме кара да се замисля над въпроса какво е мястото на твореца в такава гранична ситуация. Питам се дали изобщо

си даваме сметка, че на синора на двете епохи времето изисква от нас, пишещите, не само да изразяваме себе си на белия лист, да разкриваме скитанията на страдащите си души от аморалността на времето и обществото, но и че сме призвани от дедите ни творци да принесем посланията им в сегашността, да не допускаме да потънат в забрава имената и творчеството им, защото в тях са корените на българщината, националните идеали, бит и култура.

Ние сме избраниците на съдбата (хубаво, но и отговорно звучи - нали?) да дадем живот на нашите литературни рожби, но и да открием нови диалогични възможности на творбите от миналото, за да съжителстват те спокойно в съвременната литература. Да им дадем шанса да заговорят на нов език, разбираем, та “чуждото”, “далечното” за децата ни да стане “свое” за тях, без да го презират.

Да, вярно е, “применяется времена и мы применяемся в них”, както би казал дядо Софроний... Човешкият ни опит нараства с всеки ден. По-модерни ставаме, по-европейци се чувстваме, нормално е да ни се иска и литературата ни да се променя. Защото модерност не означава само технологии, нови инвестиции в икономиката, в науката. Модерността е поврат в мисленето на субекта, в психологията, в културата. Иначе ще изглеждаме като запътилия се към Европа Ганьо Балкански - свалили му ямурлука, наметнали му европейско сетре и вече цял “аврупец”. Новото, с което трябва да обогатим културните процеси, е всъщност нашият индивидуален човешки опит да привнесем личния си свят в света на българската култура, изграждан векове, а оттам в културната човешка общност. А това би означавало всеки от нас да бъде инженер-строител. Не да руши създаденото през вековете, а да надгражда тухла подир тухла общия културен дом, чийто строеж започват първомайсторите творци на литературните процеси у нас. В този смисъл ние сме тези, които като Кольо Фичето трябва построим мостове, свързващи душите на майсторите от всички поколения, за да формираме така една обща българска душа, за която бленуват творци като Гео, устремена към “мировата душа”. Само така ще позволим на младите да общуват с вечностите български, да вземат най-ценното от тях и да го привнесат в европейската култура като неделима нейна част.

Творците, от която и да е епоха, са търсачи на истината, защитници на народа си, пазители на паметта и нужна е почит към делата им, нужен е живот за онези техни книги, в които пулсира

българското сърце и живее българската душа, която трябва да се едини с универсалната човешка душа. Е, и ние бихме могли да се противопоставим на “бащите”, на отминалото литературно време като творците от кръга “Мисъл” например, осъзнали, че времето ни принадлежи, че можем да дадем една нова естетическа програма, в която творецът е свободен певец, задгърбил социалното, който обогатява със своята индивидуалност застиналата традиция. Но точно като тях не бива да забравяме, че за да дадем своя дан в развоя на литературата, трябва да стъпим на здравите народностни начала, макар че всички, без съмнение, сме за европеизиране на изкуството. Дори и да обявим себе си за “жреци” на новото изкуство на ХХI-ви век, дори да обявим себе си за “модерни”, “различни”, да стоим далеч от “пазаря на деня” и неговата врява, да поглеждаме с усмивка, високомерно, на предците творци, от позицията на модерното ни време, не бива да забравяме, че в литературната история има място за всички. Каквито и възражения да имаме срещу “бащите”, нужно е да осъществим мост между тяхното време и нашето, между техните и нашите творби, защото по този начин ще създадем един свят, в който ще съжителстват истинските откровения на цели епохи- отминали и настоящата. А читателят е този, който, приобщен към истините, ще отсее зърното от плявата и ще се докосне до красотата на отминалото, за да го пренесе във вечността.

Миналото, настоящето и бъдещето не бива да ни разделят на “бащи”, “синове” и “деца”. Завещаната духовна мощ от предците, СЛОВОТО, е нужно да ни обединяват, защото литературата не е бойно поле , в което да мерим сили, а общ дом, за който са нужни единствено духовни подвизи, за да бъде съхранен и надграден. Тъй както Йовковият Сали Яшар изгражда в своите каруци свят, сходен с природния съвършен свят на багри и звуци, тъй е нужно и ние да доизградим започнатото от предците в литературата, търсейки път към съвършенството, създавайки една нова сетивност. Можем да сме в полемика с творбите от миналото, можем да тълкуваме по нов начин завещаното, можем да преосмисляме добродетелите на конкретните времена, нормално е да мислим различно, но това не бива да ни прави неспособни да виждаме извън своята орбита доброто, красивото, истинското, както и да забравяме, че сме се родили следовници на титани, а не ние сме богопомазаните. Защото, в крайна сметка, всичко ново е добре познато старо, само изразните средства са различни.

И днес има творци, които целят поврат на изразните средства по отношение на изображението - и няма нищо лошо. Нека се раждат нови авангардни търсения, чрез които да се провокират нови художествени изживявания, но това не бива да пречи да проправяме път в сърцата на младите за българското, чрез книгата, която просвещава, която дава ум и разум. Всеки един от нас вижда, че близо двеста години след Софроний мъдрата книжнина е в немилост, културата ни е в немилост, дори и да не искаме да го признаем. Мнозина от нас често казват: "Имаме нужда днес от един нов Паисий, от един нов Софроний, та да просветлим душите си". Къде да ги търсим обаче е въпросът? Или може би по друг начин да се изразя - защо изобщо да си задаваме този въпрос. Не е ли по-добре да приемем, че ние сме тези, които трябва да влезем в ролята на нови просветители и възрожденци. Е, ако е така тогава, оказва се, призвани сме и за още нещо - както да осъществяваме мостове между културните епохи, тъй и да спасим българската книга. Защото тя днес трябва да се бори не с робство петвековно, пази Боже, трябва да се бори с нещо по-страшно - с духовното робство и принудата. Принудата пак е отвън, ама не физическа, а принуда над човешкото мислене и психика, защото пак сме роби, този път на чужда култура. Задачите, види се, са много, но поне за разлика от възрожденците сме свободни хора и можем свободно да действаме, та нали свободата като свръхценност е най-голямото ни достижение? Тя ни дава възможност да докажем себе си, да заявим присъствието си в литературния живот, но тя е и отговорност - да осъществим връзката минало - настояще - бъдеще в литературата, както и да ѝ проправяме път към голямата човешка култура, защото не бива да забравяме завещаното: "... Затова отворете очите и ум ваш, о, болгаре, чада моя любезная, и разумеете и размотрите разумно, и помислете сас ум ваш, и виждте що чините! Тако ли чинят другите язици, що са християни-учении и мудри философи?... Я виждте камо разносят они своята стока (книжнина-Б.А.)! Не я ли разносят по школи и по академии, по учение граматическое и философское?... И славят ся, и цветят сас учение като пролетни цветове, а не са потемнени и помрачени роби и подложени под тежий ярем като нас - неучени, некнижни, безгласни и безответни като единии скотове!... Я размотрите, о, роде болгарский, кой другий язык тако глупав и неучен? И под иго (духовно-Б.А.) покорен толкова, и на много язици поработен? Ами защо? Не е ли от неучение?" /Софроний Врачански - Втори Видински сборник. Философски мъдрости /.

**МИТИЧНИТЕ ПТИЦИ, ПОСОЧЕНИ ОТ
БОЖИЯ ПРЪСТ**
(или Традицията среща бъдещето днес. Езикът като
корен, метафората като мост)

Роза Боянова

бургаска поетеса и арт-педагог

Традиция, настояще и бъдеще се срещат и в едно литературно студио, наречено “Митични птици” на името на един от сборниците с поезия на 14 млади автори от Бургас на възраст от 11 до 18 години. Всъщност заглавието идва от едно стихотворение на Михаил Пеев - сега учещ за летец в Долна Митрополия:

*След отлив
лодките обличат
ризи от мълчание.
Греблата им като криле
на митични птици
хаотично дълбаят в пясъка...
Очите на брега
винаги са впити
в отиващото си море.*

Любомир Левчев при първата си среща с младите творци ги нарече “митични птици”. И това име сякаш намери допълнително

своето истинско значение. Митичните птици прекосяват времето и пространството, за да съберат минало, настояще и бъдеще; търсят брегове (а “бреговете са толкова малко” - Стоян Т.), за да отдъхнат, да отпуснат криле и послушат гласовете на младата поезия.

Край оградата между стария и новия век малчугани си играят с ябълки -думички, радват се на сладостта им, опитват сочната им звучност - създават свой език - езика на детското въображение. Това, което ни нашепват младите автори от Залива на поезията в Бургас, е респект към изначалното слово, съхранило силата си до днес, към българския език, спасявал нацията и народа ни от разруха, крепил духа на цели поколения.

Отпивайки от вечните извори, но и опитвайки се да открият свои води, тези автори на възраст от 11 до 18 г. докосват рутината и експеримента, ползват познанието и едновременно с това се доверяват на предчувствията; доказват поетически вкус, строгост при себеоценките, щедрост в разбирането на другомислещите.

Приключение е да влизат в белия стих, да се полутат след светлинката на един само знак, на уж случайно попаднала дума - учудена сякаш от избора им, търсеща своята изключителност в гласа им; харесва им невъзможността да предвидят докъде може да се разпротре една асоциация, безграничността на обобщенията; следват мисълта и чувството и в космоса, и под земята, и на повърхността, където видимото и невидимото с просто око пространство е заредено с възможности:

“Зад прозореца светът спи като бебе в детска кошарка.”
(Кристина Д.)

Те не просто създават метафори, те ги развиват в стихотворенията си, следвайки пътя на поетическата логика, контраста или колажа, градацията или затварянето на цялото. Богатата образност е инструментариум, парадигма на свободата да се владее словото.

Мястото, в което се наблюдава и насърчава процеса на превръщане на обикновените думи в поетичен текст, паралелно вървят теориите и практиките, всеки е едновременно ученик и учител, автор и критик, артист и публика в един своеобразен театър на думите, е литературното студио към читалище “Любен Каравелов” в Бургас, създадено от автора на тези редове през 1993 г.

Всъщност всяка книга с творчество на най-малките от Бургас е своеобразен учебник - предлага модели на приказки (в “Слънчеви

приказки”, 1996, “Приказки с мустачета на малки морячета”, 1998 и “Пътешествие с чадър”, 2004), или неповторимостта на съвременното устно детско творчество - залъгалки, нежни и страшни приспивни песнички, броилки, гатанки и поетични телеграми (в “Римен ден”, 1993, “Перлички”, 1995, “Арфа в дъжда”, 1999, “Сладкарница за насекоми”, 2005).

Не е за пренебрегване и фактът, че всички тези книги са илюстрирани също от деца, които посещават престижни школи или паралелки с разширено изучаване на изобразително изкуство и представляват смел синтез на детското творчество. Децата от Бургас заявяват свое място в българската детска литература, потвърждават, че има и такава - създадена от деца и адресирана към деца. В “Люлка от пера”, 1998, “Луна с лунички”, 2000, “Стъпки върху струни”, 2001 и “Митични птици”, 2002 метафоричната поезия на младите автори е адресирана към най-широк кръг читатели. Много точно поетът Николай Искърров (редактор на “Луна с лунички”) го каза на една тяхна премиера: “Някога възрастните писатели пишеха за деца, сега бургаските деца пишат за възрастни”.

Темите са с широк диапазон - от създаването на човека до изгубването му в днешния престъпен свят, от красивото до грозното, от живота до смъртта. Всичко това ни кара за забравим, че четем изповедите на деца и събужда онова чувство за вина: може би са помъдрели твърде рано, а ние не сме им помогнали да поиграят по-дълго. Всъщност техните игри днес са други - в търсене на себе си и на свой изказ, във владееването на силните си страни и туширане на слабите:

“Открий посланието, скрито в теб и разбери кой си!” (Грета К.),

”От ноктите на отмъщението бягат думите.” (Евелина П.)

Дано обществото ни не се окаже отново причина за бягството на нашите таланти, за кратковременния живот на дарбата:

“...дори виновна, Божият пръст ме сочи. “ (Михаела Д.)

За да не бъде “самотна точка в безсловесна книга” (Донка Д.), творчеството на младите автори от Бургас търси приятели, очаква разбиране, подкрепа и продължение. Надяваме се, че тук ги намира.

Последната антология на литературното студио “Поезия от магическата къща. Многоезична книга” (на 8 езика) поставя още един въпрос - за адресите на поезията и мястото на българската изящна словесност в многоезичието на света. Многоезичието е не само опит

да докоснем със стихове нечия непозната чувствителност, но и да разберем по-добре себе си; да опитаме строгостта, ограниченията и свободата на превода, да се съгласим със съавторството на преводача. Дванадесет години (на колкото е сега студиото “Митични птици”) са много в един млад живот. Тези, които са били на десет през 1993, когато е създадено то, сега са студенти и войници. Тези, които са владеели само родния език, сега обитават в многоезичното и вече срещат голямата поезия или “дописват вечния стих”, както точно го е казал Иван Брегов - най-младият член на СБП.

СТИХЪТ , заченат в древността, може би тук - на днешната българска земя, или някъде между реките Тигър и Ефрат, търси поанта далеч - в бъдеще време. Постепенното изкачване от първия поетичен сборник през 1993 продължава в първите самостоятелни стихосбирки на Иван Брегов “Небе в земна рамка” и “Разказвач на стихии”, както и дебюта на Виктория Гоцева “Обеца на вятъра”. Това е порастването, опиянението от поезията - тази загадъчна човешка същност, преговарянето на смътните предчувствия, напирашката красота, от която онемяваш, но и тежестта да понесеш тревогите на съвремието... да продължиш да вярваш, че владееш магическата сила на времето, след като е било и е в началото на всички начала, след като векове не е преставало да вълнува човечеството.

*Иван Брегов, Роза Боянова, Валентин Найденов и
Тенко Тенев в минути на разговор*

ГОЛЕМИЯТ ПРОБЛЕМ НА БЪЛГАРСКИЯ ПИСАТЕЛ ДНЕС Е, ЧЕ РЕВЕ, ВМЕСТО ДА РАБОТИ

Любомир Котев

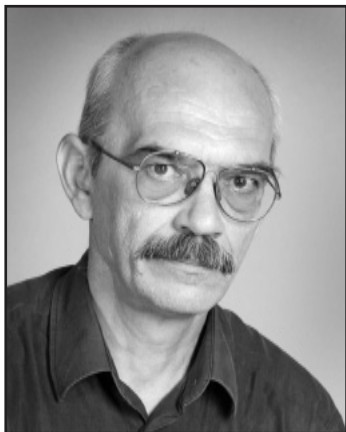
*писател и публицист, зам. председател на Дружеството
на писателите в Ямбол*

Много се надявах, че днес тук няма да прозвучат тези традиционни за всяка писателска среща сиромасомилски трели, но пак прозвучаха. Сетих се за нещо, което ме занимава от няколко години насам. Едно много тъжно нещо – че българският писател живее или в миналото, или в бъдещето, че е дърпан назад от една носталгия и витае някъде там, в безкрайността, воден от светли надежди, но никога не живее в настоящето. И все се оплаква от миналото и се надява на бъдещето. И иска другите да го възприемат като един окаяник, защото той самият така се вижда. Това е една крайно недостойна за писател позиция и тъжно е, че писателят мисли по този начин. Ако пишешият се взема чак толкова насериозно, той едва ли има шанса да направи изкуство и творчество. Ако погледнем назад към нашата история, ще видим, че това не е днешна болест и са останали точно тия, които не са вземали толкова насериозно. Ако си припомним например Дебелянов, ще видим, че доста по-тачен и доста по-известен по това време е Иван Стоянов Андрейчин. Чудомир, който сам говори за своите

разкази, че се намирали там, на долните етажи на вестника, с кого да го сравним, с Добри Немиров, дето едно време е бил председател на Съюза на писателите и чак родното му село е кръстено на неговото име. Или с Георги Белев, който някога е бил много тачен писател. Къде са тези хора? Няма ги! Така че винаги българският писател е имал, не бих казал, нерадостно битие, имал е битието на всички нормални хора в тази наша крайно нехармонична действителност. Да говорим сега, че нашата действителност е сбъркана след 10 ноември 1989 г., е несериозно, особено за хора, които имат претенции да бъдат образовани и да учат другите. Нашата действителност е била нехармонична още от времето, когато сме се обособили като народ и нация и си е така и до днес. Всичко у нас е противоречиво, този тука свят, затворен между Румелия и Влашко, е едно много пъстро, колоритно петънце. И тази нехармонична действителност именно е помогнала на мнозина да извисят духа си до неземни висоти. Слава Богу, че е било така! Защото тази противоречивост на действителността ражда една особена динамика, която може да се трансформира в творчески изяви. Така че е абсурдно хора, които имат претенцията да бъдат творци, не разбират подобни закономерности и се оплакват, вместо да благодарят на Всевишния за това нещо. Емир Костурица например не би бил Емир Костурица, ако не беше рожба на подобни обстоятелства. Само че Емир Костурица съумя да впрегне обстоятелствата, да направи един ярък образ на дивото балканско около нас. Докато нашите писатели и изобщо хора на изкуството рядко съумяват да погледнат по-сериозно на нещата. Да работят, без да мислят за това какво впечатление ще произведат върху аудиторията, а още по-малко доколко ще впечатлят властта с една или друга своя изява. Просто да следват себе си и да пишат от любов към изкуството и да не се оплакват толкова. Вярно, че бяхме добре, че бяхме край коритото преди Десети ноември, аз закачих от това време, всички имахме черпак, всички бяхме зачислени на котлова храна. Един беше с по-голямо канче, друг – с по-малко, но имаше. Е, в крайна сметка, тази пахарка с манджа повече ли струва от свободата? И защо всички ние, които бленувахме свободата, сега режем за пахарката? Какво става, има нещо непонятно... Защо изведнъж стана ужасна тази действителност и това време, след като онова, ако гледаме с очите на философите, пред които уж се покланяме, е по-лошо? Мисля си, че големият проблем на българския писател днес е този, че реве, вместо да работи.

Благодаря за вниманието!

ДА НЕ ДАВА ГОСПОД ДЪРЖАВА
КАТО СЕГАШНАТА
ДА ТИ ИЗДАВА КНИГИТЕ

Христо Карастоянов

*писател и публицист, зам. председател на Дружеството
на писателите в Ямбол*

В началото на моето слово бих желал да отправя специални думи на благодарност към г-жа Надя Данкинова за съдействието ѝ този проект да види бял свят, а също така на Тенко Тенев и Димитър Бечев, които реализираха цялостната организация, за да бъдем днес заедно, за да дискутираме по всички актуални проблеми на нашето писателско съвремие.

Госпожо Данкинова, аз смятам изказването на Валентин Найденов за проява на неговото много странно чувство за хумор, което само той си разбира. Защото неговото изказване се състоеше в това, че като влезем в Европа ще ни забранят да ядем шкембе- чорба. Аз така разбрах цялата работа, Вальо! Там няма да играем хора и няма да пием алжирка, което е ужасно! Всичко това, според мен, са твоите шегички, аз ти познавам чувството за хумор и знам, че ти си правиш майтапи с нас, но както и да е. Въпросът е в друго. Събрали сме се да си говорим на темата “традиции” в литературата. И точно както става в нашия съюз, в нашия вестник “Словото днес”, ние отново сме

високомерни дори и в нещастieto си, което също е пресилено. Ние сме много нещастни, защото държавата не дава пари за издаване на книги. Найденов, нали знаеш, да не дава Господ държава като сегашната да дава пари да си издаваш книгите! Защото, който плаща, поръчва музиката и представяш ли си каква музика ще произлезе? Слава Богу, попаднахме в пазарно време, включително и за литературата. 500 тираж за България нямат нищо общо с 10 000 тираж отпреди 10 ноември 1989 г. 500 тираж в България са абсолютно съотносими с огромните на най-четящата страна в Европа, Германия. Съвършено съотносими. Цените – абсолютно също съотносими. Аз за друго искам да говоря. Ние отново сме високомерни. Знаете ли вие какво става във виртуалното пространство? Ври и кипи! Купища литературни сайтове, в които много млади хора (Иван да не си помисли, че заради него го говоря), купища млади хора пишат. Съюзът на българските писатели високомерно казва, че няма такова нещо! Няма такова нещо виртуално пространство и литературни сайтове! Как да няма? Там ври и кипи! Отгоре на всичкото има и съвсем сериозни литературни сайтове като “Литернет”, които са си институции.

Какво става? Ние отново размахаме тоягата, младите хора, казва Кралев, тая прочута до втръсване, измислена от нас фраза “Какви времена настъпиха, всички пишат, никой не чете!” Не е верно, Кралев, не е верно! Чете се много интензивно, и казвам, в литературните сайтове. Ние, да, не се четем помежду си. Но всички литературни сайтове са пълни с форуми. И в момента, в който някое младо графоманче пусне стихотворение, следват такива убийствени спорове върху неговото стихотворение. Вие разбирате ли, спорят върху стихотворението, което си е публикувал човекът! И то понякога са десетки мнения! Ние това не го виждаме, ние се страхуваме от това, че нещо се сбъркала рамката, едни постмодернисти се появили. Нормално, появиха се, петнайсет години те бяха шумни, вземаха ни здравето да им обясняваме, че не са прави. Георги Господинов, гуруто на постмодернизма, написа един съвършено трезвен, абсолютно класифициран роман, който се преведе и всичко си отиде по местото.

Въпросът е, с това завършвам. Казано беше, прекъсната беше връзката, линията, традицията, беше прекъсната, да. Кое беше прекъснато? Издаването на нашите книги. Защото държавата много хитро ликвидира държавното предприятие “Книгоразпространение” и нашите книги просто вече нямаха своя път автор – издател – читател.

Дотук добре! Само че тая българска държава поне през едно 50 г. винаги си е прекъсвала традицията. Ти най-добре знаеш, че Иван Вазов в продължение на 2 г. е бил забранен автор! Забранен, не забравен! Като шовинист и не знам какво си! И Йовков е бил забранен! Ние умираме да си прекъснем традициите! А после се тюхкаме, че едиквако си се било случило!

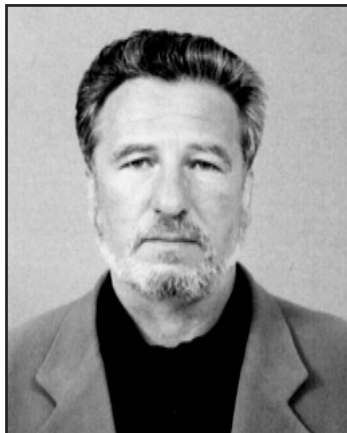
Едно такова събиране като сегашното, е страшно обнадеждаващо, в смисъл, че ако можем да си дадем сметка за това нещо и да съшием традициите, щото в момента в Русия ври и кипи! В момента руските автори са по-модни от Дан Браун-овците на Запад. Не в такива огромни тиражи, но по-масово присъстват! Защото хващаш руската литература и виждаш – Гогол, Булгаков, Пелевин. Ти не си го чел Пелевин, нали, Вальо? Недей гледа настрани, защото в крайна сметка Европа признава Пелевин, ще го признаеш и ти, няма къде да ходиш!

*Тенко Тенев, Христо Карастоянов, Димитър Атанасов
- пловдивски писател и Любомир Котев по време
на премиерата на най-новата книга на Христо
Карастоянов “Последствия”*

ОЩЕ ЗА ПОЛЗАТА И ВРЕДАТА ОТ ДУМИТЕ

*(Мъчително осъзнаване да общуваш на живо
със Свободата)*

Илко Капелев

поет и журналист от Ямбол

Предпочитам да говоря като поет - от позицията на чистото изкуство. Думите понякога са огромни и тежки като бомбардировача Б-52, или остроумни и вездесъщи като руския МИГ. Или са просто звезди от вятър, които ти отлитат. Някой търси в думите себе си, нянчи се с тях, подвизава се в тях. Като крушенец от живота. И толкова.

Друг използва думите като рибарски мрежи, все чака някой да се улови в тях. В най-лошия случай - нещо добро. Например - добро сърце. Защото при думите би трябвало да ходят добрите сърца, но аз не зная дали това непременно е така.

Ние, работещите с думите, цял живот разчитаме на думите. Сигурно затова най-често сме ранявани от тях. Колко е сантиментално всичко това...

Трябва да призная, че отдавна съм станал подозрителен относно всевеличието на словото. Ала днешната среща разпали моята позагаснала надежда, че се възражда почитта към думите. Че не всичко на този свят е блясък, тойоти, пари, чалга... Разпалва се у мен надеждата, че ние, които сме се посветили на думите с ясното

съзнание, че никога няма да забогатеем от тях, сме и корени, и мостове.

“В литературата, както в съвестта, няма периферия, - казва на един писателски конгрес в Русия Евгений Евтушенко. - Столица на литературата, това е сърцето на всеки писател, побрало в себе си целия свят”. И продължава: “Нашата литература трябва да продължава завещания ни от класиците “световен отзвук”. Националната отговорност не бива да преминава в национална ограниченост!”

Тези думи са изречени преди двадесетина години за руската литературна действителност. Тогава, когато писателите все още пишеха под зловещата сянка на атомната бомба. Но тогава, когато тази сянка плахо и мъчително започна да се разпръсква и дойде ред на международното разведряване.

Тези думи важат и днес. Изобщо. И за българската литературна действителност. Бях поразен, когато съвсем неотдавна, в края на май тази година, на международната писателска среща в София, Евтушенко изрече пред журналисти почти същите думи. Считам, че трябва да се вярва на този световноизвестен поет, който казва още, че “самото време властно изисква да отхвърлим бариерната психология. Същевременно червеният светофар трябва неумолимо да свети пред лъжегражданствеността, на самоприспивността, самовъзхваленията. Пред гърдта на “нищонеказващи” стихове, “нищонеказващи” романи, чиито автори самодоволстват от факта, че пишат по-хубаво от съседа по стълбище”.

Така казва Евтушенко. А да се състезаваш в поетичния маратон със “съседа по стълбище” е почти равно на това да се състезаваш с 80-годишната си баба кой от двама ви ще изкачи по-бързо стълбището. Ти, разбира се, но има ли значение това в бедната и весела провинция! Винаги трябва да пишеш като за световна изложба на книгата. Ако умееш така. Ако ти стигат сили и талант да правиш това. И тук неминуемо се сблъскваме с един от основните проблеми на българските писатели през последните 15 години: книгоиздаването. Ако до 1990 г. млади автори чакаха по 15 години да издадат първа книга, днес утвърдени автори 15 години не могат да издадат книгите си, защото не могат да си платят това “удоволствие”. Да издадеш книгата си днес се оказва кошмарен проблем за бедните писатели и за всеки що-годе неумееш да “контактува” в средите на бизнеса автор. Нароиха се стотици издателства с функции на печатници. В този все по-материализиращ се свят българският писател трябва

да носи като трънлив венец унижението да проси пари за издаване на книгите си. Разбира се, държавата не може да издава книгите на писателите, но може да въведе известни облекчения за ония, които са склонни да финансират издаването на книги и които ние благоговейно наричаме “меценати” на името на приближения на император Август преди 2 хил. години дипломатически и политически деятел, който е покровителствал поетите - Меценат. Сигурно могат да се намерят и други добри начини в тази насока, ако държавата не беше решила тотално да абдикира от проблемите на писателите.

Веднъж Любомир Левчев находчиво ми каза: “Всичко е много просто, продаваш каруцата на дядо си и издаваш книгата си!” Но за мен не е дошъл още този момент. Искам да запазя каруцата на дядо си като свята реликва от дървото на моя род. Осъзнавам, че никога вече няма да използвам каруцата на дядо си като превозно средство. За съжаление!

Тъжно е, че докато книгите на талатливи писатели се залежават в чекмеджетата им с години поради липса на пари, графоманите в същото време издават по 4 книги годишно. Книгите на графоманите никнат като отровни гъби-двойници и голяма част от книгоиздателите поощряват техните автори, без да ги е еня как ще се отрази това на имиджа на издателските им къщи. В този смисъл, както посочих преди малко, голяма част от тези издателства са ни повече, ни по-малко печатници за пари.

Необходима ли е “света инквизиция” и в поезията, щом бездарие то се опитва да налага критерии в поетичното изкуство, аз не зная. А и как може да стане това, също не зная. Няма го днес ямболското Дружество за борба с поетите, което би отстоявало в Yellow Hall достойнството на поетичното слово. И се стига пак до финикийските знаци: бият ли се те в джоба ти, можеш да изпълниш цяла библиотека с личното си творчество, стига да си твърде “плодовит”.

Много ми е трудно да завърша това кратко и незначително есе. Защото освен всичко друго, е нужна навярно и капка смелост да не попаднеш в “мишия цвъртеж на литературните сблъсквания” (Борис Лавренъв).

Жалки клоуни в литературата, в изкуството е имало през всички времена. Ала днес, струва ми се, те са повече от всякога. И е трудно, дяволски трудно е да надмогнеш собствената си деликатност, за да се опълчиш срещу тях. Днес вече аналитична литературна критика няма.

Кому е нужно да се “впримчва” в изтощителни и безполезни в крайна сметка литературни ежби, шом това не е актуално. А пък и няма кой да те чуе... Нима ще се избистри така нареченият “сив поток”, който става все по-пълноводен! Та той си шурти отдавна, само че вече днес, освен сив, е и мътен... Сив. Мътен.

Предпочетох да говоря като поет - за ползата и вредата от думите. Поетите трудно се подчиняват на строго определена тема. Те живеят с привилегиата да бъдат свободен народ. Сигурно затова в едно мое стихотворение, написано на 11 септември 2000 година (което аз с ужас забелязах по-късно, че съм написал точно 1 година преди она зловещ 11 септември в САЩ), съм завещал кротко на дъщеря си: ”... Свободата е преследвана религия./ Опасен мираж./ Светлина,/ с която твърде трудно привикват очите.../ Никой още не е виждал на живо/ Свободата./ Освен поетите./

Колко е мъчително да общуваш на живо със Свободата!

22 юни 2005 г.

хотел “Диана Палас” - Ямбол

Творчески разговор между Илко Капелев, Атанас Радойнов и Димитър Бечев

ИДВАЙТЕ, БЛАГИ ВЕКОВЕ!

Вергилий

Атанас Радойнов

белетрист

Председател на Дружеството на писателите в Бургас

Около 2 хил. години преди Вергилий в най-големия град на древна Месопотамия – Вавилон, високо, високо между небето и земята се издигали висящите градини на Семирамида с дървета, храсти и цветя, а над висящите градини се издигала Вавилонската кула, построена от боговете в чест на бащата на боговете Мардук. По-вярното е, че роби са строили Вавилонската кула, за събждане на царски прищявки да бъдат богоравни. Разгневил се Господ на тази дръзка амбиция и наказал хората с разноезичие, а там, където има разноезичие, на гибел е обречено всяко човешко деяние, всяка човешка идея.

Какво е това?

Мъдра притча?

История със злополучен изопачен край?

Красива измислица?

Но ето преди два века в Месопотамия бяха открити глинени плочки с клинообразно писмо. Земите между Тигар и Ефрат, известни от Стария завет, получават нов образ, облечен в пъстроцветното наметало на шумерски митове, наследени от акадите, вавилонците и асирийците.

Боговете и древните египтяни и месопотамци воювали, веселяли

се, любили се, женели се, създавали деца, както е при хората.

Сред митовете има един за Етан, който, подобно на Икар, искал да излети до слънцето. Има мит за завладяването на Йопа, който много прилича на мита за древния гръцки герой Одисей.

Времето е без бряг и дъно.

През миналия век Джойс написа най-странния роман на столетието "Одисей". Първа глава на романа е репрезентативно, модерно пресъздаване на мита за Одисей, за преодоляването от него съблазни по дългия друм на пътешествията, а последните 80 страници на романа са сякаш повтаряща се музикална партитура, интерпретираща мотива за чакащата Пенелопа, която съвсем не е склонна да отбива с хитрости еротичните домогвания на многобройните кандидати за женитба с нея.

Така през хилядолетията в изкуството съществува една магическа сфера с невероятна вътрешна обемност и с ослепително външно излъчване. Тази сфера се нарича МИТ.

Ето какво пише Елиас Канети за него:

"Митът е най-грайното, което хората могат изобщо да създадат. Няма сечиво, което в хода на столетията да е останало така непроменено, както някои митове. Тяхната неприкосновеност ги закриля, тяхното изобразяване ги увековечава, а който може да внуши на хората някой мит, е постигнал повече от най-дръзновения изобретател."

Гениална общочовешка традиция стои под нозете на човека в краткия му илюзорен живот под космическото небе и безкрайността на митовете. Безбройни са те в литературата и изкуството на различните народи: ГИЛГАМЕШ - полубог, получовек, видял всичко до края на света, познал морето и планината, постигнал мъдрост, проникнал във всички тайни, извървял дълги уморителни пътища, но се завръща накрая там, откъдето е тръгнал. Нима тук не е вложена идеята за омагьосания житейски кръг, въплътена по-късно в Одисей?

ПРОМЕТЕЙ - полубог, получовек, дръзнал да подари огъня на хората и с това е първият цивилизован герой в митологията.

КРАЛИ МАРКО - герой не в мярата на земните герои.

И т.н., и т.н.

Със сигурност можем да кажем, че през XX век се случи голямото, жестокото, катастрофалното падение на мита. Защо?...

Защото идеологическата галиматия митологизира вождове, социални системи и тотални идеологеми, които рухнаха. Но с това рухнаха и много илюзии, рухна човешката склонност към романтика,

към митологизиране на желаното невъзможно и непостижимо. Груб практицизъм, универсално пренебрежение към наследените морално-етични и естетически принципи, политическо, финансово и символно реструктуриране изпариха ореола на духовното. Почти пълно дистанцирано отношение се наслаждава между писател и читател. Грубата, негарантираща сигурност за духовно и физическо оцеляване на писателя доведе до спад на романтичното светоусещане, до несъвместимост с митологичните традиции. Разбира се, световната и наша литература си има “рицари” на митичното в изкуството - Пикасо, Екзюпери, Джойс, Камю, Маркес, а у нас Йордан Радичков.

Постмодерни, изсушени като тухли и заплетени в моди книги бълва нещастната българска книжнина днес. Социалният и духовен дисбаланс се компенсира с графоманство, с плитичини в естетическия идеал. Митотворчеството се таксува като старомодно и сантиментално на фона на сегашния живот с крещящи материални нужди, със SMS-диалози, с темпо на неземно пребиваване. “Ние сме свидетели как се извършва като че ли метализация на живота на нашата планета. Сякаш тайнствената душа на металите се надига от атомната си гробница, просмуква се в протоплазмата на господаря си, пролазва в сърцето и мозъка му и обръща живата материя в студен метал, чиито трепети и мисли не са вече друго освен измерими електромагнитни колебания”. Това пише ямболлията Кирил Кръстев.

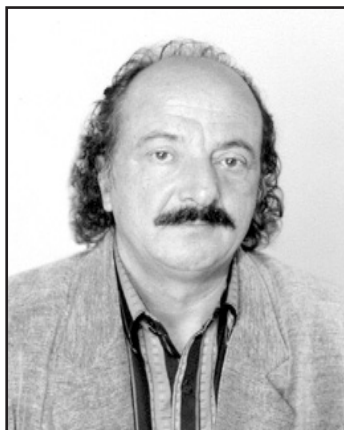
Митовете, които порада обема си, поради своята универсалност и мъдрост, могат под перото и четката на талантиливи автори да бъдат вpletени същностно в съвременните художествени символи и да внушават съвременен човечкознание и съвременен морал, почти са прегазени от съвременните абсурди, които, без съмнение, очертават профанизация на естетическото сътворение, от една страна, и естетическите предпочитания, от друга. Липсва героизацията и това е добре. Но митът не е само героизация. Той е израз на романтично отношение към действителността. И ако искаме в бъдеще литературата да съхрани своята магическа сила, тя трябва да не се лишава от романтичните си одежди. А тяхната “златотъканост” е митът, митологизирането, което приближава човека до небето и го прави полубог, получовек.

В моето скромно литературно творчество митът е бил всякога основният естетически провокатор към съвременни внушения. Това не е просто еквилибристика, а вървеж от традицията към бъдещето.

Ще завърша с темпераментно изказаната фраза на Вергилий:
“ИДВАЙТЕ, БЛАГИ ВЕКОВЕ!

За да спасите митовете!

ТРАДИЦИИ И НОВАТОРСТВО В ЛИТЕРАТУРАТА

Желяз Кондев

белетрист и издател от Сливен

Традиция стана стремежа на всяка империя за територии и влияние. Всяка държава, всеки етнос в нея се отличават основно по традициите (които в себе си включват още много компоненти, но не за тях става дума). Отделните региони и селища също се различават по традициите. Именно от тук идва и сюжетното разнообразие в литературата. От тук идва и предимството на големите държави. Не че те по интелект и култура превъзхождат малките. Напротив, те в по-голямата си част са сбор от народи и етноси. Като основен фактор си остава държавата и държавността. Нима един Пенчо Славейков, Гео Милев, Йордан Йовков, Йордан Радичков, Антон Дончев и др. са дали по-малко за балканската, европейската и световна култура? Основната причина, според мен е, че сме малък народ, липсва ни културна политика по света и не на последно място - завистта.

Ето, отново опираме до традицията, която през годините и до днес ни е липсвала и ни е лишила поне от един нобелист. А България отдавна заслужава това признание. Традиция при нас е и политиците да определят стойността на дадено произведение. Не е далеч времето, когато в различни периоди бяха забранявани такива автори, като патриарха на българската литература Иван Вазов, Йовков, Далчев,

Вапцаров и др. Други пък незаслужено изчезнаха от учебниците. В потвърждение на това бих цитирал едно четиристишие от поета Павел Матев: “Кой спомня Ботев? Яворов не знаят. И дори Вазов им е непознат. Не чуват Дебелянов как ридае, не вярват, че Вапцаров им е брат!”

И за да премина към новаторството в българската литература, ще си позволя да цитирам и последното четиристишие на стихотворението от цикъла “Смълчано време” от книгата на поета “Преображение”.

“Чужд говор във речта ни се заплете...

О, кой ще чуе моя жалък вик?

Кому сме нужни ние днес, поетите?

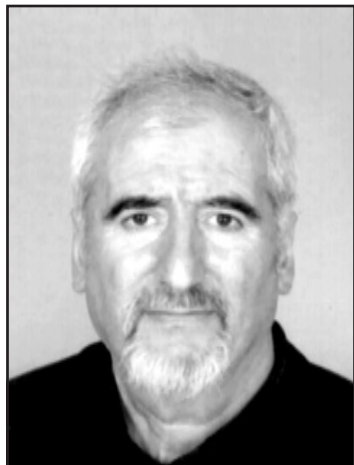
Кому си нужен ти, свещен език?!”

Нима в поезията на Павел Матев не са съчетани традиция и новаторство? Неговото чисто българско слово заслужава един дълбок и искрен поклон. Чуждиците в неговата поезия липсват, а словото звънти и пробужда най-закърнялите клетки. Отношението към родния език до голяма степен е и фактор за стойността на написаното слово. Много поети (стихоплетци) белетристи (самозвани) в стремежа си да бъдат “по-интересни, по-съвременни, сиреч новатори” се насаждат на пачи яйца, но те рано или късно “замирисват”. Или пък какво ще рече стих без препинателни знаци. Все едно ядеш гювеч без зеленчуци и месо, на който му липсват подправките.

Творецът е самотник в джунгла и чрез словото се стреми да укроти зверовете първо в своята душа, а после и на своите читатели. Той е човекът на словото, който днес ще ни предпази от лошотията, ще ни напомни за род и родина, за любимата. С фенерче в ръка ще ни поведе през тъмния тунел на бъдещото. Знаем, че всичко това трудно се постига, но ние, творците, сме призвани да го сторим, ако искаме да се зовем такива.

Ще ви дам един пример за чуждиците. Близко петнадесет години се старая да заменя думата “Бележник” с българската “Незабравник”. Произведох известно количество, но все още трудно се възприема. Като издател не мога да отмина темата “Книгоиздаване”. До 1989 г. в Сливен и региона издадените книги от местни творци се побираха на пръстите на една ръка. След тази година продукцията нарастна десетократно. Е, разбира се, не всичко е стойностно. По-важно за мен е, че то е разкрепостено и свободно. Времето ще отсее плевелите и ще вкорени само стойностното в българската литература.

КЪЩА - МУЗЕЙ “ВАСИЛ КАРАГЪЗОВ”

*Илия Илиев
Добринa Бeрoвa
Исторически музей - Ямбол*

КЪЩА - МУЗЕЙ “ВАСИЛ КАРАГЪЗОВ” е единственият запазен недвижим паметник на културата в Ямбол, посветен на местен литературен деец. Сградата се намира на ул. “Петър Парчевич”б. Построена е в края на XIX век и представлява типична къща на средноимотен ямболски гражданин. В този дом преди 115 години (21 ноември 1889 г) се ражда един от най-свидните синове на гр. Ямбол - поетът, преводачът, учителят, прогресивният интелектуалец Васил Карагъзов.

Карагъзов получава гимназиалното си образование в Ямбол, Стара Загора и Пловдив. За да си осигури средства и да продължи образованието си, в продължение на две учебни години той е нередовен начален учител в селата Дряново и Борисово. Увлечен още като ученик от социалистическите идеи, той става пламенен агитатор и активен участник в живота на учителската социалдемократическа организация “Пролетарий”. Наред с това пише първите си пролетарски творби, които издава през 1908 г в печатница “Светлина” под заглавието “Пролетарски песни”. Те се посрещат с голям интерес от работническата класа.

През 1909 г. жаждата за знания отвежда Карагъзов в Гренобъл,

Франция, където той завършва курсове по френски език и литература, като първенец между чуждестранните студенти. Тук слуша пламенните речи на Жан Жорес и за пръв път превежда на български език “Интернационалът” на Йожен Поатие.

След завръщането си в родината Карагъзов става учител по френски език в гимназиите в Карнобат и Казанлък. Превежда стихове и проза от френски и руски език, изнася литературни беседи, публикува свои творби в списанията “Съвременник”, “Литературна беседа”, “Учителско дело”, “Просвета” и др. По време на войните (1912 - 1918) Васил Карагъзов прекарва четири години в окопите. Тук създава своите блестящи антивоенни творби. Ден след знаменателната българска победа (овладяването на Одрин) пише писмо до съпругата си, което заедно с войнишкият му дневник, озаглавен “Пътни бележки (1915 - 1916)” според специалисти-историчи е от най-ценните документи, правдиво, точно и по човешки отразили съдбата на българския войник.

След края на Първата световна война В. Карагъзов се завръща в родния Ямбол. Продължава участието си в политическия живот на града, твори и преподава в гимназията. Вече баща на две деца, с болна съпруга, през есента на 1922 г. Карагъзов напуска Ямбол и заминава за столицата, за да търси по-добри условия за живот на семейството си.

На 17 април през кървавата 1925 г. е извикан “за справка” в V полицейски участък. Поетът не вярва, че е достатъчно да си комунист, за да те унищожат и споделя участта на хилядите “изчезнали безследно” борци за правда и свобода, разстреляни, удушени, изгорени в пещите на Дирекцията на полицията.

9 май 1925 г. е денят, в който другомислещият поданик на Царство България В. Карагъзов е обявен за изчезнал. Българският фашизъм не можа да прости на Васил Карагъзов за идеите, които изповядваше, за книгите, които написа и които щеше да напише, за делото, на което се беше посветил и чрез което вярваше, че служи на народа.

През 1972 г. домът на поета е обявен за паметник на културата. През 1980 г. е реставриран и през 1982 в него е открита експозиция, посветена на живота и творчеството на поета, разширена и обогатена през 1984 година.

Промените на 10 ноември 1989 г. не пожалиха паметта на най-изявения ямболски творец, осъден и обречен на забвение заради принадлежността си към БКП. Паметникът на поета бе преместен от парка в склад на общината, експозицията развалена, а част от къщата - музей и дворът ѝ от 1991 г. са превърнати в кръчма.

В стопанисваната от музея част на къщата се помещава фондът на отдел “Нова история”, а в двете малки стаи музейните специалисти подреждат камерни документални изложби (“Творби на ямболските писатели и учени от Освобождението до наши дни”, “Денят на храбростта”, “Не на дрогата”, “Архитектурата на стария Ямбол” и др.), изнасят беседи и провеждат специализирани уроци.

Тази година (2005) се навършват 80 г. от смъртта на поета и 60 г. от създаването на литературния кръжок “Васил Карагъзов”.

Надя Данкинова, областен управител на област Ямбол, Тенко Тенев, Атанас Радойнов и Илия Илиев в приятелски разговор след срещата

Мигове от писателската среща в хотел “Диана Палас”

Мигове от писателската среща в хотел “Диана Палас”

*Изложба в арт-галерия “Кирил Кръстев”, посветена на Деня на Ямбол
Отляво надясно: Лъчезар Ханджиев, Ангел Тепсизов - зам. кмет на община Ямбол, Жельо Учков и Тенко Тенев*

*Творчески портрет на поетесата Катя Мошелова
Отляво надясно: Марин Кадиев - председател на Съюза на независимите български писатели, Катя Мошелова, Генка Богданова, Тенко Тенев*

*Премиера на книгата на бургаския писател Атанас Радойнов "В ъгъла на сътворението"
Отляво надясно: Тенко Тенев, Атанас Радойнов,
Димитър Бечев*

*Гостуване на сливения творец Желяз Кондев в Ямбол
Отляво надясно: Тодор Панайотов, Генка Богданова,
Тенко Тенев*

СТЕНОГРАМА ОТ ПИСАТЕЛСКАТА СРЕЩА
22 юни 2005 г. 16.00 ч.
конферендна зала на хотел
“Диана Палас”- Ямбол

Встъпително слово на **Надя Данкинова**, областен управител на област Ямбол.

(словото поместваме отделно в началото на сборника)

ТЕНКО ТЕНЕВ: Уважаеми колеги, моите думи на благодарност към г-жа Данкинова са съвсем естествени, защото предполагам, че особено моите колеги от Ямбол ще потвърдят, че към всички творчески гилдии тя се отнася с едно внимание и ги подпомага в рамките на нейните пълномощия, прави го и като човек дори и в това натоварено предизборно време виждате, че почти на всички изяви тя намира възможност да дойде. Затова от името на ръководството на Дружеството на ямболските писатели искрено ѝ благодаря.

Преди да кажа условната рамка на нашата среща, ще представя така, както сме в залата, участниците в нашата литературна вечер. Вляво от г-жа Данкинова е директорът на библиотеката и творчески секретар на Дружеството на писателите в Ямбол **Димитър Бечев**. На ъгъла, почти като “в ъгъла на сътворението” е директорът на Историческия музей **Илия Илиев**. До него е писателят **Атанас Радойнов**, председател на Дружеството на българските писатели в Бургас. До него е **Валентин Найденов**, член на Съюза на българските писатели, автор от Сливен, наш добър приятел от 20 г, д-р Найденов. До него е **Роза Боянова**, секретар на Дружеството на писателите в Бургас. С особена радост искам да съобщя, че между двете хубави жени стои **Иван Брегов**, измежду 595-те членове на Съюза на българските писатели той е най-младият. Само един ден след рождения ден на Александър Сергеевич Пушкин, тоест на 7 юни, той навърши славните 19 години. Пожелавам да запомниш всички присъстващи. Дай Боже, да си жив и здрав и колкото години е писал Гьоте своя “Фауст”, 50 години и повече да имаш възможност да се наслушаш и нагледаш на много писателски изяви.

До Иван Брегов е **Соня Келеведжиева**, литературен критик, председател на клуба на дейците на културата в Сливен, до нея е **Генка Богданова**, председател на Дружеството на независимите писатели

в Ямбол и член на нашето дружество, следва **Росица Тодорова**, член на Дружеството на независимите писатели в Ямбол и също на нашето дружество, до нея е **Гая Павлова**, лява или дясна ръка на г-жа Данкинова, момичето, което помогна за подготовка на прес-листа и винаги е на наше разположение и на медиите. Отреща е г-н **Стоян Стоянов**, афорист, член на ръководството на Дружеството на ямболските писатели, виждам **Радостина Миткова**, представител на Държавен архив – Ямбол, поетът и публицистът **Илко Капелев**, който преди няколко месеца стана член на Съюза на българските писатели и чакаме скоро да се появи една интересна книга от него, **Христо Карастоянов-Дядото**, който, не знам дали се е аклиматизирал от снощи, премиерата на новата му книга, беше една хубава вечер, с последствия, разбира се, до него е самият **Любомир Котев**, който кротко, като Тургенев, си пие водата, знаете го. Двамата са заместник-председатели на Дружеството на писателите в Ямбол. Човекът с опашката е **Жельо Учков**, издател, спомоществовател и скъп приятел на другия издател, който е до него, **Железчо Кондев**, любим наш приятел, издател и собственик на ИК “Жажда” и на литературното списание “Жажда”, без стопанката си Кунка, пуснала го е при добри приятели, надявам се, че ще му бъде добре, **Димитър Кралев**, едно име-легенда за хората от нашия край, дългогодишен публицист, помагал е на много писатели от Ямбол и София. Той беше написал в едно писмо до мен: “Теньо, Ямболският окръг беше смъртен, но Ямболският край е безсмъртен”. Бих препоръчал на много негови приятели и опоненти да прочетат последната му издадена книга “Ти си и Бог”. Казах му само, “Батьо, това е една невероятно мъдра книга! Аз отдавна не съм чел нещо толкова хубаво!” **Екатерина Мошелова**, авторка на книги за деца и възрастни, член на Дружеството на писателите в Ямбол и на Дружеството на независимите писатели в Ямбол. Както пише Атанас Радойнов в новата си книга “В ъгъла на сътворението” на титулната страница: “На Диана, най-доброто нещо, което съм създал”. Неговата красива дъщеря! До нея стои, мисля, най-хубавото нещо, което е създала Катя, нейният син. Скоро той ще ни зарадва с негов пътеник за Америка.

Това беше съвсем условно за начало. Сега ми позволете да предоставя думата за едно експозе на **Димитър Бечев**, творчески секретар на Дружеството на писателите в Ямбол и директор на ямболската библиотека.

ДИМИТЪР БЕЧЕВ: Изключително ми е приятно да приветствам всички наши гости и всички наши колеги и приятели от Ямбол. Това, което искам да ви кажа, условно е озаглавено “Традиция и културна толерантност” с подзаглавие : “Как когато гръм удари, писателят замлъква”. Искам в самото начало да възприемете това кратко слово като един несполосан опит за импровизация, нищо повече.

(следва изложение)

ТЕНКО ТЕНЕВ: Преди да продължим, искам да благодаря на **Йорданка Динева** и **Соня Митева** от Библиотека “Г. Раковски” – Ямбол, които съвместно записват всички наши мисли. Всички ще имат възможност да се изкажат днес, не сме поставили никакъв предварителен и задължителен регламент, тъй като срещата е на хора, които има какво да си кажат. Но ми се ще просто да помоля първи да вземе отношение най-младият сред нас, най-перспективният, Иван Брегов.

ИВАН БРЕГОВ: Радвам се, че съм сред Вас на днешната среща “Традицията среща бъдещето”.

ДИМИТЪР БЕЧЕВ: Извинявай, може ли да говориш по-високо...

ХРИСТО КАРАСТОЯНОВ: Като в рекламите, бъдещето иска да го чуеш...

ИВАН БРЕГОВ: Всички чуват Христо Карастоянов.

(следва изложение)

ТЕНКО ТЕНЕВ: А сега като контрапункт човекът-загадка, Димитър Кралев.

ДИМИТЪР КРАЛЕВ: Благодаря за поканата! Ще чета!

(следва изложение)

А що се отнася до това, което каза Митко, че сега дилетанството надделява над майсторството, аз отново го свързвам с традициите, с традициите на времето и на историята. Ние сме сега като че ли в

същото онова положение, което ни подсказва един надпис върху камък от времето на хетите. Там авторът се оплаква: И настъпиха лоши времена. Всички пишат и никой не чете!

ТЕНКО ТЕНЕВ: Благодаря на Кралев. Виждам, че някои от колегите им се запалва по цигара. Не е проблем да излизат да си запалят, защото няма да даваме специални почивки по време на нашата среща-разговор.

Искам да помоля за изказване г-жа **Соня Келеведжиева**, литературна критичка от Сливен. След това всеки от участниците в срещата да се чувства съвсем свободен да вземе отношение.

СОНИЯ КЕЛЕВЕДЖИЕВА: Искрено благодаря първо на организаторите на тази среща за това, че имаме възможността да се видим тук и да поговорим по проблемите на съвременната българска литература, по проблема за традицията и новаторството. Искам да благодаря и от името на сливенските творци да представяме всички творци от нашия град. Не бих могла да формулирам някаква точно определена тема, по която ще направя своето изказване, но нека все пак тя да бъде “Творците на 21 век между миналото, настоящето и бъдещето”.

(следва изложение)

ТЕНКО ТЕНЕВ: Благодаря на Соня Келеведжиева. Който желае да вземе отношение от Вас...

ДИМИТЪР БЕЧЕВ: Да даде знак...

ТЕНКО ТЕНЕВ: Искам само да Ви кажа, че Генка Богданова имаше рожден ден. Така че моля всички Вас да я извиним, човешко е, чака гости...

РОЗА БОЯНОВА: Аз искам да взема отношение, защото сме дошли да кажем по няколко думи. Аз съм си кръстила думите “Митичните птици, посочени от Божия пръст”. Или “Традицията среща бъдещето днес. Езикът като корен, метафората като мост.”

(следва изложение)

ТЕНКО ТЕНЕВ: Да благодарим на Роза за всичко, което прави за младите таланти в Бургас, за това, което правеше и покойния наш приятел, поетът Николай Искърров. Колеги, кой иска да продължи?

ЛЮБОМИР КОТЕВ: Аз.

(следва изложение)

ВАЛЕНТИН НАЙДЕНОВ: Искам аз да се изкажа, тъй като ще бъде в контекста на това, което се каза. Темата, която поставихте за разглеждане, трябва да я спазваме точно, както и Любо Котев прави, както и всички останали до този момент. “Традиции и културна толерантност”, нали така беше. Как “Когато гръм удари, писателят заглъхва”. Като подтема.

ДИМИТЪР БЕЧЕВ: Това е нещо, което съм си наумил, така съм решил да го кръстя.

ВАЛЕНТИН НАЙДЕНОВ: Слушай пък как аз говорих по повод на една книга, “Лидерите днес”, с която имахме много проблеми последните месеци. Така или иначе се съпротивлявам, щото ако не се съпротивляваме и ако не изваждаме нещата напред, по-хубаво да пишем реклами, има и по-други начини за печелене на пари. Любо, слушай, виж какво съм написал, сега ще ме слушаш, защото трябва да чуеш за 5 минути какво е написал един писател.

ТЕНКО ТЕНЕВ: Слушайте Вальо, той чете дори и “Делник”.

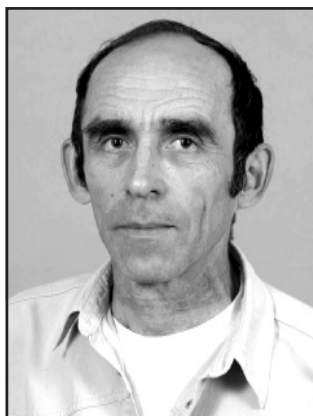
ВАЛЕНТИН НАЙДЕНОВ: Аз го познавам, той ми е приятел. Иначе и Христо ме чете.

Развитието на културата ще засегне бивши държави с авторитарен режим и всички малки богати държави с демократична форма на управление. Глобалистите в никакъв случай няма да създават условия за стабилизиране на лабилни икономически и политически държави като нашата, защото това ще направи тези бедняци като нас устойчиви и ние с успех ще се справим с всяка криза, възникнала на Общия пазар. Стабилната малка държава с демократично управление е изключително чувствителна към всяко манипулиране на финансовия

капитал. И продължавам по-нататък. Колкото и търпеливо днешните лидери да изчакват обществените конфликти, такива не настъпват в стабилно общество, което спазва законите. Бедните водачи могат да си мечтаят за едно по-добро общество и да не нарушават законите дребните лидери може би имат известно място в агоналната политика. Днес чрез средствата на политическата реклама се предлага модел на глобално общество, съставено от малки държави, бедни или богати, солидарно да съществуваме на пазара. Чрез глобализацията на културата се постига равенство и просперитет.

Точно тогава ще се появяват в пълна сила финансовите манипулации. Защо чета всичко това. Защото някъде сега ще опра до културата. Опасността от глобализацията е извънредно голяма за културата на малки държави със стабилна икономика и здрави позиции на световния пазар, които за дълъг период не са били разтърсвани от конфликти. За слабите държави уеднаквяването е изход към стабилност. Но на каква цена? Цената е културата. Говорим и писмен език, нравите, обичаите и традициите в системата на глобалното общество вече няма да бъдат ценности. Тези държави ще заприличат като нашата на индиански резерват и културата ще се показва само тук-там, по сергиите, докато съвсем изчезне, така както често се случва в емигрантските общества.

ЛЮБОМИР КОТЕВ: Не е вярно! Аз мисля, че ще се експонира националната култура и националната идентичност ...

ВАЛЕНТИН НАЙДЕНОВ: Обаче виж, аз твърдя, влизам веднага в дискусия с теб, пропусках, че внуците ще забравят традициите и обичаите на предците си. Най-накрая глобално ще се претопи и техният език, и изкуство, и фолклор. Днес децата четат все по-малко и по-малко. Французите първо се усетиха, а ние още не знаем за какво става дума, така, както ни набутаха след Ялтенската конференция, когато големите държави се споразумяха да си поделят света и да управляват в съответствие

със своето влияние. Не казвам, че сега нашите лидери управляват обществото в един лабилен период. Непрекъснато следват криза след криза, това се отразява и на тяхната политическа реклама, свидетели сме на ежедневни кавги и компромати, взаимни обиди и перманентно недоверие.

Сега ще ви прочета нещо много кратко, което днес вземам от пресцентъра на Обединените демократични сили, Областен предизборен щаб, Сливен.

“До всички медии.

Прессъобщение

Водачът на листата на ОДС в Сливен Методи Андреев ще поиска от прокуратурата да извърши предварителна проверка във връзка със сигнали за оказан натиск върху директора на ТЕЦ – Сливен г-н Цаньо Дончев за финансиране на кампанията на партия “Новото време”.

Христина Денчева

Областен секретар на

ОДС - Сливен”

Да продължим така, без да го коментираме.

ХРИСТО КАРАСТОЯНОВ: Нещо не можах да разбера добре традицията тук къде е?

АТАНАС РАДОЙНОВ: Любо Котев ще ти обясни къде е.

ХРИСТО КАРАСТОЯНОВ: Мирослав Севлиевски къде е?

ВАЛЕНТИН НАЙДЕНОВ: Аз чета прессъобщение, не съм го писал аз. Напечатано е, ето го подписа и печата.

ИЛИЯ ИЛИЕВ: Христо, как е в новото време, отиваме към бъдещето...

ВАЛЕНТИН НАЙДЕНОВ: Понеже много време ви отнех, аз завършвам така това есе. Хората при глобализацията ще бъдат еднакви като клонинги, с усреднена култура, с обичаи, нрави, култура, морал, право, наука, традиции и нетолерирана национална история.

Благодаря за вниманието.

НАДЯ ДАНКИНОВА: Позволете ми да не се съглася изцяло с Вас. Ако това, което казвате, е така, нямаше да го има този млад човек сред нас. Що се отнася до традициите, от Ямбол за последните 5 г. има една изключителна промяна. Множество нови детски фолклорни състави, родителите с все по-голямо удоволствие и децата с все по-голяма радост и по-малко срам, защото имаше един период на срам да участваш във фолклорни състави, се включват в това. И последното, което, смятам, че е изключителен пример, най-модерният начин за фитнес на ямболските жени на бизнесмените е новосъздадения Клуб за фолклорни танци към читалище “Съгласие”. Според мен това е изключително окуражително и аз смятам, че може би, не знам кога сте писали тези ваши мисли, но мисля, че те са някакъв отзвук от първите може би 7-8 години на прехода, когато наистина някак си се лутахме, бяха особени години. Аз съм от поколението на Петя Дубарова, искам да го кажа заради хората от Бургас. Бог да я прости, беше ми приятелка, познавахме се много добре. Моите деца четат Петя Дубарова и я разбират. Малкият ми син, в четвърти клас, когато се върна от състезание по математика в Стара Загора, каза, че най-прекрасното преживяване, което му се е случило във времето, когато чакали оценките. Прекарали два часа в една огромна книжарница. Донесе две книги и каза: Защо в Ямбол няма такива книжарници? И тогава аз за първи път си дадох отговор според мен на въпроса защо младите четат по-малко? Защото ние им отнехме възможността да прекарват свободните си часове между книгите, защото в Ямбол сега, в последната година, има една книжарница, в която можеш, все пак, да минеш между книгите. Нашите деца пораснаха при книги, които стоят зад книжарите и трябва да ги поискаш, за да ги прочетеш. Смятам, че трябва да сме задължени на разпространители като “Хермес”, “Пингвините”, които правят големите стари книжарници, защото смятам, че това ще върне младите към четенето. Защото книгата е нещо, което трябва да се докосне, да се разтвори, за да решиш дали да си я купиш.

А що се отнася до оптимизма, който аз имам за разлика от Вашия песимизъм, макар че той едва ли е стопроцентов. Имах възможността да се срещна чрез мой приятел с един професор по математика от Бразилия, който е на една достойна възраст. Водихме един разговор за това колко е сега образованието в България под всякаква критика и

колко всичко е ужасно. И колко се страхуваме, че нашите млади хора напускат страната ни. И той каза следното: Преди двадесет години съм водил същите разговори с хората на междината на вашето поколение. Тогава също се извършваше някакъв преход и те твърдяха за Вас, аз съм от това поколение на 60-те г., те твърдяха за Вас, че нещо страшно става, и много лоша промяна. А измежду Вас излязоха много кадърни и качествени хора.

За мен всеки преход, всяка драстична промяна води до някакви трусове в образованието, които ние, може би, по-трудно разбираме. И малко време трябва за да се излезе от кризата.

А що се отнася до преселението, нещо, което, признавам си, на мен звучи оптимистично. Не бива да гледаме на движението на хората от гледната точка на нашия нищожен живот, съизмерим с хилядолетията, през които съществува човечеството. Защото през всичките тези хилядолетия, водени от различни икономически и други условия хората са се движили по планетата в различни походи – ту на север, ту на изток и са заемали своето място. *(ръкопляскания)*

Днес България внася работна ръка. И изнася такава. В елховското училище учат шест англичанчета. И аз имах ангажимента да проуча официално каква е системата на Англия за да изравним техния клас с нашия клас. И последната оптимистична книга, която прочетох, е на един приятел на мои приятели, който живя десет години във Великобритания, изтъкнат компютърен специалист, който се върна и написа книгата “Виза за Великобритания? Не, благодаря! Да заповядат британците!” Така, че аз лично с тези примери съм оптимист за нещата, които предстоят. Благодаря Ви!

ВАЛЕНТИН НАЙДЕНОВ: Нека да направя едно добро за Ямбол! Три минути ми трябва, не повече. Тази книга написах преди десет години, тъй като не ми даваха виза да отида до Германия. Искях да присъствам на опаковането на Райстага. И аз няхах никакви възможности, нито видео, нито Интернет, а съм използвал сателит. И я написах ден по ден. И се вижда, че я започнах точно на 22 юни 1995 г. Сега се навършват десет години от опаковането на Райстага на Христо Явашев. Ще я дам на библиотеката, защото е библиографска рядкост. Не е надписана, защото нямаш право да пишеш нищо върху Райстага. Заповядайте!

ДИМИТЪР БЕЧЕВ: Благодаря ти от името на библиотечните специалисти на Ямбол!

ВАЛЕНТИН НАЙДЕНОВ: Аз си изпълних мисията!

ХРИСТО КАРАСТОЯНОВ: *(следва изложение)*

ВАЛЕНТИН НАЙДЕНОВ: Защото трябваше да кажа за Димитър Бечев, че има само двама писатели в България, които работят в библиотеки. Единият е във Враца, другият е в Ямбол. Кажи ми колко библиотеки има? Десет хиляди! Защо няма десет писатели или сто да работят в библиотеки? Защо не позволяваме на писателя да работи в библиотека? Затова ще пишем така, затова ще атакуваме лидерите и няма да им даваме мира, за да работят писателите по библиотеките...

ХРИСТО КАРАСТОЯНОВ: Вальо, прекъсвам те. Защото всеки, който по някакъв начин посегнеше към перото, моментално ставаше или редактор, или се настаняваше някъде в издателството. Да работя в библиотека, за мен, видите ли, член на Съюза на българските писатели, би било унизително! Няма такова нещо! Ангел Каралийчев до края на живота си е бил коректор, коректор в Български писател”. Ние не можем да бъдем оторизирани. Няма професия “писател”. Дето викаше Калин Донков, ако някой е решил да забогатява чрез писателската професия, просто е сбъркал пистата. Вальо, какво предлагаш ти? Ние да бъдем назначени за писатели, както беше по времето на Любо Левчев?

ВАЛЕНТИН НАЙДЕНОВ: Не, не! Искам да кажа – писателите трябва да работят по библиотеки!

ТЕНКО ТЕНЕВ: Благодаря на дуета Карастоянов – Найденов! Колеги, продължаваме напред. Имате възможност да вземете отношение. Господин Илиев, като съорганизатор...

ИЛИЯ ИЛИЕВ: Мога да кажа и аз няколко думи, макар че не съм в тази гилдия. Но виждам, че тя добре се сработила, също като нашата, която преди 30 г. създаде зона “БЯС” – Бургас, Ямбол и Сливен, после се присъединиха и Стара Загора. Поводът за събирането,

неговото мото беше “Традицията среща бъдещето”. Аз го разбирам като прехвърляне на един духовен мост между поколенията. В този смисъл институцията, която представлявам, фактически изпълнява подобна роля на мост в нашето съвремие между минало, настояще и бъдеще. И когато говорим за традициите, вярно е, че тези традиции трябва да се съхраняват. А ние се борим за съхраняването им, всеки се бори да остави нещо след себе си. Вие – със своите слова, ние, защото е казано, че писаното остава, но аз бих казал и съхраненото и опазеното за поколенията, защото ако ние не го съхраним и опазим действително ще си загубим традицията. В подкрепа на това ще ви кажа, че сте избрали за вашата среща много подходяща година. Преди 60 г. в Ямбол е създаден литературният кръжок “Васил Карагьозов”, преди 60 г. е направена първата конференция на литературни работници в Стара Загора, която прераста в Съюз на литературните работници за Южна България. И така, без да искаме, волно или неволно, ние повтаряме този процес, макар и с едно прекъсване. Това прекъсване съществува, но я има и традицията, т.е. ние сме запазили това, то се знае.

Никой не отрича факта, че времето е трудно. Ние сме длъжни да съхраним тези традиции за идващите след нас. Действително има обичаи, предмети на бита, които вече са почти изчезнали и се срещат само в музеите. Има неща, които хората вече не познават. Ние трябва да се стремим по някакъв начин тези неща да бъдат съхранени.

ТЕНКО ТЕНЕВ: Благодарим на г-н Илиев. Искам да ви кажа, че през миналата година, през месец ноември там направихме една чудесна среща, той беше домакин, в литературната къща-музей “Васил Карагьозов”. Отбелязахме 115-годишнината от рождението на Васил Карагьозов и 80 г. от неговата смърт. И музеят със своето средишно място на пазител на духовността е много полезен и Илия винаги е един много добър домакин и в музея, и в Кабиле, и в Драма, той съчетава тези чудесни неща между театър, музика, изобразително изкуство и слово. Така че неформално благодаря на директора на Историческия музей за всичко това, което прави.

НАДЯ ДАНКИНОВА: Искам да кажа, че за съжаление ще ви напусна. Ще направя всичко възможно в 8 часа да дойда на неформалната среща, макар и за малко, да ви благодаря сега тук официално за това, че сте тук, че успяхме да направим тази среща. Аз

мисля, че ползата от тази среща ще бъде голяма, защото съм сигурна, че г-н Бечев ще редактира един много добър сборник, в който ще събере есенцията от всичко, което беше казано тук, и ако приемате като общо решение, заради времето, в което случайно се случва тази среща, може това да бъде първото нещо, което всички вие и всички ние заедно да подарим на новия министър на културата, защото това може да му послужи като насока и идея за бъдещата му работа. Разбира се, и всички вие, и други хора, ще я получат. Надявам се да успеем да го издадем в малко по-голям тираж. Благодаря Ви, продължете и кажете всичко, което мислите. Защото е много важно да се чуят различни мнения, тогава измежду тях се ражда истината. Благодаря ви още веднъж!

ТЕНКО ТЕНЕВ: Колеги, продължаваме. Към момента не са взели отношение г-н Радойнов, г-н Железчо Кондев, г-н Стоян Стоянов... Заповядай, Илко. Илко Капелев.

ИЛКО КАПЕЛЕВ: Много думи се казаха дотука, аз ще ви прочета едно кратко оптимистично есе. Традициите не се правят с императиви...

ТЕНКО ТЕНЕВ: Илко, прощавай, една реплика. Малко късно, но към нас се присъедини г-н Станко Станков, главен редактор на вестник "Ямбол".

ИЛКО КАПЕЛЕВ: *(следва изложение)*

ТЕНКО ТЕНЕВ: Благодаря на Илко, един искрено влюбен в поезията и в литературата човек. Почти като в реклама, но не като тази, която прочете Валентин Найденов от пресцентъра на ОДС, очаквайте неговия "Сибирски дневник". Аз го очаквам с огромно удоволствие и ще се постарая като излезе да го пратим до колегите, които присъстват на днешната среща. Колеги, продължаваме, виждам, че сте уморени.

АТАНАС РАДОЙНОВ: Нека и аз да кажа нещо. Аз, разбира се, направих едно изказване, но няма да го чета, променям нещата, ако искате, ще го подработя, защото има някои допълнения, ще го дам на Митко, за да влезе в сборника. Аз, като слушах размяната на реплики между Христо Карастоянов, Любо Котев и доктор Найденов и въобще

с аудиторията тука, много се радвам, защото това говори за будния дух на днешния наш разговор. И се сетих в този момент за следния случай. Това, разбира се, не е виц, не е измислица. В началото на миналия век английския парламент обсъжда закон за младежта. Става един от депутатите и казва: “Аз искам да обвиня съвременната английска младеж за четири неща. Първото, че тя не уважава традицията. И дава съответни примери за неуважение на традицията. Второ, че тя не умее да се труди. Трето, че тя не чете. Четвъртото, еди-какво си. И след всяко обвинение – бурни ръкопляскания. След това той изчаква бурните ръкопляскания да отшумят и казва. Първото обвинение го отправя Херодот в еди-кой си век. Второто обвинение го отправя към съвременната си младеж еди-кой си в еди кой-си век. Подробности и имена вече съм забравил. Искам да кажа, нищо ново под небето. Аз поздравявам организаторите на тази кръгла маса, на тази дискусия, и ще посоча, че темата е добре избрана. Ние се намираме в едно време разделно, в едно време превратно, време преустройващо се. Струва ми се, че в днешната наша дискусия има две много емблематични неща. Не искам да обиждам никой, но ми се струва, че Иван Брегов не случайно присъства тук, просто ако той отсъстваше, нямаше да се получи този баланс, нямаше да се получи този висок смисъл, който са си поставили организаторите на тази наша среща. Това свежо, това умно, даже като че ли изпреварващо възрастта на Иван слово беше урок за нас. Той като че ли най-добре е усетил идеята на днешната среща и с присъщото си усещане за това къде е той, къде са младите, го направи прекрасно. Изключително много ценя Иван, дано да не си помислите, че го правя като председател на Дружеството на бургаските писатели, Иван и Роза Боянова са членове на това дружество.

ТЕНКО ТЕНЕВ: Кралев като Абрашев успя да го включи или изключи (*става въпрос за звъна на GSM-a*).

АТАНАС РАДОЙНОВ: Много оптимистично прозвуча изказването на Роза Боянова, защото то не е въобще изказване, то е просто една справка, то просто е една хронология на онова, което става в Бургас. И аз ще ви кажа, че самият факт, че в Бургас са излезли вече, Роза, колко станаха, 10-12 книжки ...

РОЗА БОЯНОВА: Двайсетина са, но става дума за деца, с които

аз съм работила, а не въобще. Аз говоря за своя опит.

АТАНАС РАДОЙНОВ: И аз ще ви кажа, че тук не става въпрос за някакъв кич. Не става въпрос за нещо недозряло, на което ръкопляскаме. Не случайно Уилям Мередит като дойде в България и срещайки се с тези млади автори в Бургас той ги обикна. Той пожела да се срещне с тях в Бургас и ги покани в Родопите там заедно да четат стихове.

Винаги в такива форуми трябва да се търси един баланс, да се търси светлината, в която и едните, и другите спорещи имат известни права. И в изказванията на Димитър Кралев, и на доктор Найденов прозвучаха неща, обвинения към нашето време, които имат своето основание. Аз лично не губя вяра, аз съм оптимист. Кое ми дава кураж? Това, че ако ние приемем един от феномените, един от жалоните на традицията, на срещата и щафетата между минало и бъдеще, това е мита, това е митологизирането. Не случайно, ако проследим върховете на световната литература, ще видим, че примерно митът за Гилгамеш се преработва в по-късни времена, че старогръцкият мит за Одисей бе пресъздаден в първа глава от един от най-големите автори на нашето време, Джойс, в неговия роман “Одисей”, че последните 80 страници на този роман представляват една музикална оратория или по-точно, една музикална партитура на темата “Пенелопа”. Пенелопа, която чака своя мъж, само че сега адаптирана към нашето време, Пенелопа, която не мисли да отбива жените и техните еротични похождения. Или се замисля дали да ги отбие.

Казвам това, защото това е мой апостроф по отношение изказването на доктор Найденов, много ми е симпатичен и явно ще станем добри приятели, днес се запознахме. Това, че в нашето изкуство и литература, в нашето духовно развитие има усещане за мита и митологизирането, че нашата национална идентичност до голяма степен се заявява пред другите нации именно с големите постижения на нашето национално изкуство, говоря за фолклора. Не случайно в нашата литература съществува един такъв автор, който е от световна величина, Йордан Радичков, който успя, подобно на Маркес, да улови ония дълбочини на фолклорното съзнание, на митологизирането на действителността и да ги превъплъти в своето художествено творчество. И мисля, че това, че българинът не губи своето усещане към мита, към ония висини на човешкото изображение,

на естетическото отношение към действителността на човека, на българина в миналото, и днес го влага в основите на своята култура. И на своята заявка да излезе пред света, това е едно бъдеще, което ни обещава, че ние ще си останем една изключително духовна нация.

И за пример искам да ви кажа, че само преди десет дни прекарах половин ден с издателя на “Житие и страдание грешнаго Софрония”, това е шведският поет Карл Гилдей, който беше на международната среща на писателите в София и гостува половин ден в Бургас. Той ми подари тази книжка, която е излязла една седмица преди това в негов превод. Заведохме го вечерта на една премиера в Художествената галерия в Бургас, на един бургаски автор. И какво, мислите, сподели той след това? Казва, при нас няма такова нещо. При нас книгата се издава, търсиш начин да си я пласираш, няма премиери, няма разговори, обсъждания, каквито вие правите. Той беше много приятно впечатлен. Там книгите също не се издават във високи тиражи. Тази книжка е с тираж 300 бр. Той казва, че там тиражите са от 300 до 500 броя. И никой не се оплаква, и никой не се плаши от това. Така че нека ние да не драматизираме ония промени, които настъпиха и в тиражите, и в отношението към писателите, това е просто ахкане и охкане за тоя, дето духа. Ние, писателите, трябва да се преобразим, трябва да се адаптираме към новите условия. Е, остава едно нещо, което никой от нас не може да оспори. Че е желателно и действително трябва българската държава да не абдикира от културата, че тя трябва да подпомога духовните явления, да подпомага изкуството и литературата. Разбира се, не в тия форми и в тоя стил, както ставаше в тоталитарното общество. И аз ще дам само един пример – защо трябва един писател днес, който тръгва и моли тук и там за спонсори, след това да му сложиш данък добавена стойност върху тия пари, които той е събрал с унижение, тия пари, които той е взел благодарение на спомоществователството на редица хора. Ето, тук държавата може да покаже, че има грижа за развитието на културата. И още нещо, което се подмята от толкова много време в Народното събрание – да се признават спонсорските дарения като материални разходи при отчитането накрая на приходите и разходите на всяка фирма при годишното финансово приключване. Само това да направи следващото Народно събрание, и писателите, и хората на изкуството ще бъдат благодарни. Аз мисля, че такива форуми имат една голяма

задача – това е да провокират мисленето между самите спореци да кажат такива неща, които в ежедневието на чаша ракия и чаша вино или в приятелски разговор те не биха ги казали, не биха ги заявили, не биха ги декларирали или не биха стигнали до тия изводи. В този смисъл смятам, че днешният разговор е много полезен, дай, Боже,, тая книжка да излезе. И накрая, аз в моето изказване бях сложил условно едно заглавие. Митко, дай да го прочета точно, дословно. Една от най-великите фрази на Вергилий е: “Идвайте, благи векове!” Нека завършим с това – да идват благите векове, те са благи, защото ще ни донесат изненади, защото неминуемо ни водят към един друг начин на човешко общуване. Христо Карастоянов говори за сайтовете, за интернет-общуване, което е съвсем резонно. И аз призовавам тези срещи да станат една традиция. Ние ще измислим в Бургас, вероятно през месец октомври, ще поканим и ямболски, и сливенски автори, и бургаски автори, ще организираме една кръгла маса, ще измислим темата. Сливен да си помисли кога може да направи това нещо. Ямбол може да го планира на същата дата другата година, тези наши срещи да станат една традиция, да се събираме и да разговаряме. Че няма да променим работите с тези разговори, няма, но това, че ние общуваме и се опознаваме и се чувстваме като една общност в Югоизточна България, това никак не е малко.

Благодаря Ви!

ТЕНКО ТЕНЕВ: Благодаря на г-н Радойнов. С чувство за памет, за неговия личен архив от срещата миналия петък в библиотеката, Илко Капелев го отрази в “Делник”. Това е за твоя личен архив!

АТАНАС РАДОЙНОВ: Благодаря!

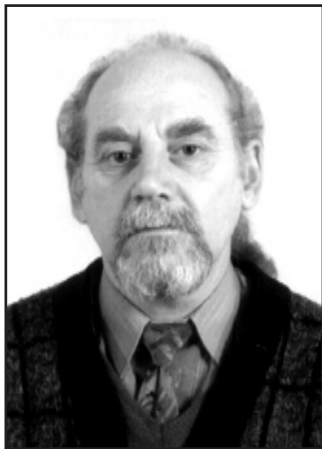
ТЕНКО ТЕНЕВ: Колеги, приближаваме към края на нашата среща. Ако някой би желал да сподели още нещо.

ЖЕЛЯЗ КОНДЕВ: Ще бъда съвсем кратък. Аз съм в по-особено положение и като пишещ, и като издател, и като собственик на издание. Смятам, че нито един пишещ човек не трябва да се оплаква от съдбата си. Защото ако всичко би вървяло в живота по мед и масло, ако един човек не се е срещал с трудности, той няма и какво да напише. В края на краищата авторът разголва собствената си душа и описва

собствените си преживявания. И аз съм благодарен на съдбата си, че ми е предлагала огромни трудности, които съм преодолявал и после те са ставали теми в моето творчество. А като издател искам да кажа, че ако до 1989 г. от Сливенска област са издавали книжки на сливенски автори, които не могат да напълнят пръстите на едната ръка, само за една година от сливенски автори се издават средно 40-50 заглавия. Смятам, че и в Ямбол не е по-различно. Наистина, има и слаби неща. Правил съм опити и съм връщал някои заглавия, пратя го да донесе рецензия от някой вече утвърден писател или поет в зависимост от темата. И всеки ти донесе една прекрасна рецензия и ти оставаш между чука и наковалнята. И авторът твърди: Рецензентът казва хубави неща за мене, ти не ми харесваш книгата. И така не можем да избегнем издаването на някои слаби книги. Но в края на краищата, времето ще ги отсее и както каза преди малко Любо Котев едни ще останат, други ще бъдат забравени, но такъв е животът.

Накрая искам да поканя всички участници в тази среща да заповядат на страниците на сп. “Жажда”, да изпращат свои стихове, разкази, с една снимка.

ЖЕЛЪО УЧКОВ: Искам да взема отношение по темата от позицията на издател. Ние сме в постоянен контакт с творците – писатели и поети – и непрекъснато обсъждаме заедно нашите общи проблеми. Съвсем очевидно е, че през последните 10-15 г. и писатели, и издатели, сме изправени пред нови предизвикателства в условията на т.нар. “българска демокрация”. Споделям мнението на колегата Желяз Кондев от Сливен, че след като при нас идва писател с поредна книга, при това с определен редактор, при тези пазарни условия ние ще издадем книгата. Естествено, в този случай художествената стойност на произведението за нас остава на заден план.

Каква е разликата в книгоиздаването от преди 15-16 г. и сега? Тогава излизаха малко автори в голям тираж – примерите са много

– и обикновено тиражите се движеха между 10-15 000. Сега издават много автори в малък тираж – обикновено днес книгите се издават в тираж около 300-500 екземпляра. Днес в България тираж от 1000-1500 екземпляра вече се счита за голям при сегашните условия. С други думи, като количество и обем нищо не се е загубило. Не може да се каже, обаче, същото за качеството на издаваните книги, доколкото те отразяват обществено-икономическите промени в страната, и доколкото едно произведение утвърждава нови житейски ценности и идеали.

ТЕНКО ТЕНЕВ: Благодаря на Желяз Кондев и Жельо Учков! Колеги, това което споделят те, е важно, защото проблемът с автоцензурата е гордиевия възел за всеки автор и въпрос на натрупване. Още на времето, преди 30 г., проф. Иван Джаджев издаде една книга за художествената условност, но всяко едно наслаждане и в житейски, и в художествен план, изискват чувство за мяра.

Полезността на нашата среща, според мен, е безспорна. Хубаво е, че се срещаме, че се виждаме, и личните контакти не са без значение, и много други неща, които ще се случат между нашите градове. Искам само косвено да извиня Георги Янев, тъй като той жени син. Трябваше да дойде Мая Дългъчева. Все още мисля, че до края на вечерта Таньо Клисуров ще намери начин да дойде. Но който е имал възможност, е дошъл, ние сме поканили всички с открито сърце и с хубаво чувство.

Ако не възразявате, мисля да приключим дотук. Но пак питам, ако някой случайно иска да каже още нещо...

Ако няма, благодаря на всички гости от името на ямболските колеги.

До следващата наша среща!

* * *

СЪДЪРЖАНИЕ

- 1. НАПИСАНОТО ВЪРХУ БЕЛИЯ ЛИСТ ОСТАВА ЗА ПОКОЛЕНИЯТА** 3
*Встъпително слово на **Надя Данкинова**, областен управител на област Ямбол, при откриване на творческата среща*
- 2. СЛЕДОВНИЦИ НА СЛАВНИ ТРАДИЦИИ** 5
*Поздравление на **Кирил Тодоров**, кмет на община Ямбол, към участниците в литературната среща “Традицията среща бъдещето”*
- 3. СВЕТЪЛ ПЪТ ПРЕЗ ГОДИНИТЕ** 7
Тенко Тенев, поет, председател на Дружеството на писателите в Ямбол
- 4. ТРАДИЦИЯ И КУЛТУРНА ТОЛЕРАНТНОСТ или как Когато гръм удари, писателят замлъква** 10
Димитър Бечев, литературен критик, творчески секретар на Дружеството на писателите - Ямбол
- 5. “ТРАДИЦИЯТА СРЕЩА БЪДЕЩЕТО”** 16
Иван Брегов, млад поет от Бургас, най-младият член на Съюза на българските писатели
- 6. СМЪРТТА НА ТРАДИЦИЯТА И НЕЙНОТО ВЪЗРАЖДАНЕ** 18
Димитър Кралев, белетрист
- 7. ТВОРЦИТЕ НА 21 ВЕК МЕЖДУ МИНАЛОТО, НАСТОЯЩЕТО И БЪДЕЩЕТО** 23
Соня Келеведжиева, литературен критик от Сливен
- 8. МИТИЧНИТЕ ПТИЦИ, ПОСОЧЕНИ ОТ БОЖИЯ ПРЪСТ ...**
27
(или Традицията среща бъдещето днес. Езикът като корен, метафората като мост)
Роза Боянова, бургаска поетеса и арт-педагог
- 9. ГОЛЕМИЯТ ПРОБЛЕМ НА БЪЛГАРСКИЯ ПИСАТЕЛ ДНЕС Е, ЧЕ РЕВЕ, ВМЕСТО ДА РАБОТИ** 31
Любомир Котев, писател и публицист, зам. председател на

Дружеството на писателите в Ямбол

- 10. ДА НЕ ДАВА ГОСПОД ДЪРЖАВА КАТО СЕГАШНАТА
ДА ТИ ИЗДАВА КНИГИТЕ** 33
*Христо Карастоянов, писател и публицист, зам. председател на
Дружеството на писателите в Ямбол*
- 11. ОЩЕ ЗА ПОЛЗАТА И ВРЕДАТА ОТ ДУМИТЕ** 36
*(Мъчителното осъзнаване да общуваш на живо със
Свободата)*
Илко Капелев, поет и журналист от Ямбол
- 12. ИДВАЙТЕ, БЛАГИ ВЕКОВЕ! (Вергилий)** 40
*Атанас Радойнов, белетрист, председател на
Дружеството на писателите в Бургас*
- 13. ТРАДИЦИИ И НОВАТОРСТВО В ЛИТЕРАТУРАТА** 43
Желяз Кондев, белетрист и издател от Сливен
- 14. КЪЩА - МУЗЕЙ “ВАСИЛ КАРАГЪЗОВ”** 45
Илия Илиев, Добриня Берова, Исторически музей – Ямбол
- 15. СТЕНОГРАМА ОТ ПИСАТЕЛСКАТА СРЕЩА** 52 - 69

ТРАДИЦИЯТА СРЕЩА БЪДЕЩЕТО

*Сборник с материали
от творческа среща на литературни поколения
от Ямбол, Сливен, Бургас*

Съставители: Тенко Тенев
Димитър Бечев

Редактор: Димитър Бечев

ISBN : 954-9874-07-9

Формат : 16 / 60 / 84

Предпечатна подготовка и печат: “Диагал” - Ямбол